

Περιεχόμενα

Εισαγωγή

1. Κεφάλαιο Α΄: Εκπαιδευτικές Μεταρρυθμίσεις Περιόδου 1910-1926..... 14-20
2. Κεφάλαιο Β΄: Εκπαιδευτικές Μεταρρυθμίσεις 1927-1935 (Έμφαση στις καινοτομίες της περιόδου 1929-1930).....9-11
3. Κεφάλαιο Γ΄: Μεταρρυθμίσεις από τη Δικτατορία της 4^{ης} Αυγούστου (1936-1940), στη διάρκεια της Κατοχής και του Εμφύλιου Πολέμου (1941-1949).....11-15
4. Κεφάλαιο Δ΄: Μεταπολεμική περίοδος (1950-1960) και προσπάθεια ανασυγκρότησης.....16-19
5. Κεφάλαιο Ε΄: Η Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση του 1964 και η περίοδος της δικτατορίας (1967-1974).....19-26
6. Κεφάλαιο ΣΤ΄: Η Μεταρρύθμιση 1976-1977 και οι αλλαγές μέχρι το 1980.....26-30
7. Κεφάλαιο Ζ΄: Οι Μεταρρυθμίσεις του 1981-1982 και του 1984-1985.....30-35
8. Κεφάλαιο Η΄: Αλλαγές και τροποποιήσεις, περίοδος 1986-1996.....35-36
9. Κεφάλαιο Θ΄: Η Μεταρρύθμιση «Αρσένη» το 1997-1998.....37-41
10. Κεφάλαιο Ι΄: Μεταρρυθμίσεις και αλλαγές της περιόδου 1999-2009 (Μεταρρύθμιση Γιαννάκου-Κουτσίκου 2005-2006).....42-45

Επίλογος

Βιβλιογραφία

Πίνακας συντομογραφιών και αρκτικόλεξων

Ν.Δ= Νομοθετικό Διάταγμα

Δ.Ο.Ε= Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδας

Ο.Λ.Μ.Ε= Ομοσπονδία Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης

Α.Ε.Σ= Ανώτατο Εκπαιδευτικό Συμβούλιο

Ο.Ε.Δ.Β= Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων

Ε.Ο.Ν= Εθνική Οργάνωση Νεολαίας

Ε.Α.Μ= Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο

Ε.Λ.Α.Σ= Εθνικός Λαϊκός Απελευθερωτικός Στρατός

Ε.Κ.Κ.Α= Εθνική και Κοινωνική Απελευθέρωση

Ε.Δ.Ε.Σ= Εθνικός Δημοκρατικός Ελληνικός Σύνδεσμος

Α.Ν= Αναγκαστικός Νόμος

Π.Ε.Ε.Α= Πολιτική Επιτροπή Εθνικής Απελευθέρωσης

Κ.Δ.Γ.Σ.Ε= Κεντρικό Διοικητικό Γνωμοδοτικό Συμβούλιο Εκπαίδευσης

Σ.Ε.Λ.Ε.Τ.Ε= Σχολή Εκπαιδευτικών Λειτουργών Επαγγελματικής και Λειτουργικής Εκπαίδευσης

Ε.Ρ.Ε= Εθνική Ριζοσπαστική Ένωση

Κ.Υ.Σ.Π.Ε= Κεντρικό Υπηρεσιακό Συμβούλιο Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης

Κ.Υ.Σ.Δ.Ε= Κεντρικό Υπηρεσιακό Συμβούλιο Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

Κ.Υ.Σ.Ε.Ε= Κεντρικό Υπηρεσιακό Συμβούλιο Ενιαίας Εκπαίδευσης

Π.Δ= Προεδρικό Διάταγμα

Ε.Ο.Κ= Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα

Κ.Α.Τ.Ε.Ε= Κέντρα Ανώτερης Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης

Ο.Α.Ε.Δ= Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού

Σ.Ε.Π= Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός

Σ.Ε.Λ.Δ.Ε= Σχολή Επιμόρφωσης Λειτουργών Δημοτικής Εκπαίδευσης

Σ.Ε.Λ.Μ.Ε= Σχολή Επιμόρφωσης Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης

Τ.Ε.Σ= Τεχνικό Επαγγελματική Σχολή

Τ.Ε.Λ= Τεχνικό Επαγγελματικό Λύκειο

Τ.Ε.Ε= Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση

Π.Τ.Δ.Ε= Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης

Ν.Δ= Νέα Δημοκρατία

ΠΑ.ΣΟ.Κ= Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα

ΚΕ.Μ.Ε= Κέντρα Μεταλλουργικής Εκπαίδευσης

Ο.Ο.Σ.Α= Οργανισμός οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης

Ε.Α.Γ.Ε= Εθνική Ακαδημία Γραμμάτων και Επιστημών

Ι.Ε.Κ= Ινστιτούτο Επαγγελματικής Κατάρτισης

Ο.Ε.Ε.Κ= Οργανισμός Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης

Ε.Σ.Ε.Ε.Κ= Εθνικό Σύστημα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης

Π.Ε.Κ= Περιφερειακό Εκπαιδευτικό Κέντρο

Ε.Ε= Ευρωπαϊκή Ένωση

Α.Ε.Ι= Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα

Τ.Ε.Ι= Τεχνικό Επαγγελματικό Ίδρυμα

Α.Σ.Ε.Π= Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού

Ε.Κ.Σ.Ε.Π= Εθνικό κέντρο Συμβουλευτικής και Επαγγελματικού Προσανατολισμού

ΕΠΑ.Λ= Επαγγελματικό Λύκειο

ΕΠΑ.Σ= Επαγγελματική Σχολή

Φ.Ε.Κ= Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως

Α.Σ.Π.Α.Ι.Τ.Ε= Ανώτατη Σχολή Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης

Δ.Ε.Π.Π.Σ= Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών

Π.Ι= Παιδαγωγικό Ινστιτούτο

Δ.Ε.Π= Διδακτικό Εκπαιδευτικό Προσωπικό

Εισαγωγή

Η εκπαίδευση πάντοτε διαδραματίζει πολλαπλούς ρόλους. Στην Ελλάδα στο πέρασμα του χρόνου υπήρξαν πολλές αλλαγές, αρκετές εκ των οποίων αποτελούσαν μια επαναφορά των προηγούμενων ρυθμίσεων ή τροποποιήσεων των υπαρχόντων, ενώ άλλες φορές δεν υπήρχε η υποδομή για την πραγματοποίηση των αλλαγών αυτών.

Παρότι, λοιπόν η εκπαίδευση εξ'ορισμού αποτελεί κινητήριο δύναμη για την ολοκληρωμένη κατάρτιση των νέων και την ανάδειξη τους σε ένα ισχυρό και αποτελεσματικό εργατικό δυναμικό, στην Ελληνική Ιστορία παρατηρούμε πολλές παρεκκλίσεις από τον στόχο αυτό. Ενώ η εκπαίδευση ιστορικά αξιοποιήθηκε για τη μόρφωση των ανθρώπων και λειτουργούσε ως συνεκτικός ιστός των εκάστοτε κοινωνιών, από πόλεις έως χώρες, ιδιαίτερα στην Ελλάδα οι πολιτικές αναταράξεις και οι αλλεπάλληλες αλλαγές κυβερνήσεων είχαν ως αποτέλεσμα και τις αντίστοιχες συνεχείς αλλαγές στο χώρο της εκπαίδευσης και της παιδείας, καθώς η εκάστοτε κυβέρνηση προσπαθούσε να αποκρυσταλλώσει στο εκπαιδευτικό σύστημα το δικό της ιδεολογικό στίγμα.

Κατά την ιστορική εξέλιξη των πραγμάτων υπήρξαν βέβαια και αξιόλογες πρωτοβουλίες από ανθρώπους που υπήρξαν άρτιοι γνώστες της εκπαιδευτικής πραγματικότητας και συνέβαλαν τα μέγιστα για τον εκσυγχρονισμό και την βελτίωση όλων των τομέων της εκπαίδευσης. Τρανό παράδειγμα αποτελούν οι υπέρμαχοι της δημοτικής γλώσσας τις δεκαετίες του 1910-1920 (π.χ. Δελμούζος, Γληνός, Τριανταφυλλίδης, Κουντουράς) που με συνεχείς αγώνες κατόρθωσαν τη σταδιακή καθιέρωση της δημοτικής τουλάχιστον στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση.

Έτσι παρόλο που σε αρκετούς τομείς, η Ελλάδα εφάρμοσε εκπαιδευτικές καινοτομίες και μολονότι κάποιες προσπάθειες που έγιναν και τελεσφόρησαν βοήθησαν στην προοδευτική εξέλιξη του συστήματος εκπαίδευσης, οι πολιτικές παρεμβάσεις λειτούργησαν ως τροχοπέδη στην εξέλιξη του εκπαιδευτικού συστήματος και δεν επέτρεψαν την πλήρη εφαρμογή τους και την προοδευτική τροποποίηση τους στο πέρασ του χρόνου. Έτσι πολλές ανάγκες ικανοποιήθηκαν με αυτοσχέδιες τεχνικές, ενώ σημαντικό κομμάτι των νόμων που ψηφίστηκαν δεν εφαρμόστηκε ποτέ ή λειτούργησε για μικρό χρονικό διάστημα. Με αυτό τον τρόπο το εκπαιδευτικό μας σύστημα δεν μπόρεσε ποτέ να εναρμονιστεί πλήρως με τις ανάγκες της κοινωνίας.

Και στον ίδιο τον χώρο της εκπαίδευσης, παρατηρήθηκε να υπάρχουν διαφορετικές ιδεολογίες που πολλές φορές δημιουργούσαν ένα βαθύ χάσμα μεταξύ των εκπαιδευτικών φορέων και είχαν σαν αποτέλεσμα τη δημιουργία συγκρούσεων και διενέξεων μεταξύ εκπαιδευτικών και ανθρώπων του πνεύματος. Αντί να υπάρξει σύμπνοια απόψεων και κοινή γραμμή πλεύσης, πολλάκις υπήρξαν βίαιες αντιπαραθέσεις που οδήγησαν σε προοδοπληξία και όχι στην πρόοδο της εκπαίδευσης.

Κεφάλαιο Α΄

Εκπαιδευτικές Μεταρρυθμίσεις περιόδου 1910-1926.

Η έλευση του Ελευθέριου Βενιζέλου στην Αθήνα και η ανάληψη της εξουσίας από το κόμμα των Φιλελευθέρων το 1910 έχει προκαλέσει μια σταθεροποίηση στις πολιτικές εξελίξεις. Ο Βενιζέλος ως Πρωθυπουργός της χώρας επιχειρεί μια νέα πολιτική συσπείρωση του Ελληνισμού. Στρέφεται προς τον εκσυγχρονισμό του κράτους και για να το πετύχει, δημιουργεί ευνοϊκές συνθήκες για επενδύσεις από την ελληνική αστική τάξη, σύμφωνα με το πρότυπο του καπιταλισμού στη Δύση (πχ. ΗΠΑ, Αγγλία). Ταυτόχρονα σε διπλωματικό επίπεδο καλλιεργεί σχέσεις συνεργασίας με τις Μεγάλες Δυνάμεις της εποχής και προετοιμάζει τη χώρα για την πραγματοποίηση της «Μεγάλης Ιδέας», δηλαδή την ενσωμάτωση περιοχών όπου το ελληνικό στοιχείο είναι έντονο.

Στις τάξεις των βενιζελικών επικρατούσε η άποψη περί αλλαγών στην παιδεία η οποία την τελευταία δεκαετία είχε μείνει στάσιμη και είχε αποκτήσει αναποτελεσματικό χαρακτήρα καθώς, ούτε συμβάδιζε με τις κοινωνικές εξελίξεις ούτε με το εκσυγχρονιστικό πρόγραμμα της Κυβέρνησης.

Το 1913 οργανώνεται μια εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, με προτεινόμενα νομοσχέδια από τον Υπουργό Παιδείας Ιωάννη Τσιριμώκο, που προέβλεπε τις παρακάτω αλλαγές στην εκπαίδευση:

- Υποχρεωτική φοίτηση των παιδιών στα νηπιαγωγεία από το 4^ο έτος ηλικίας.
- Καθιέρωση δτάξιου δημοτικού.
- Δύο κύκλους σπουδών στη Μέση Εκπαίδευση:
 - α) 3χρονο Αστικό Σχολείο με τεχνικό-πρακτικό χαρακτήρα β) 6χρονο Γυμνάσιο με διπλή κατεύθυνση, την πρακτική και τη θεωρητική.
- Κατάργηση της διδασκαλίας των Αρχαίων Ελληνικών στο Δημοτικό.
- Δημιουργία και ανάπτυξη τεχνικό-επαγγελματικής Εκπαίδευσης.
- Κατάργηση των βαθμών των δασκάλων και ολική αναδιάρθρωση των Διδασκαλείων.
- Συγγραφή νέων σχολικών εγχειριδίων στη δημοτική Γλώσσα.

Ωστόσο θα υπάρξουν έντονες αντιδράσεις από τους αντιπάλους των Φιλελευθέρων καθώς και από κάποια μέλη του ίδιου του κόμματος. Η μεταρρύθμιση εφαρμόζεται μόνο σε ορισμένους από τους παραπάνω πυλώνες και έτσι η ανάγκη για αλλαγές παραμένει (Μπουζάκης, 2011:164-165).

Μετά το τέλος του Εθνικού Διχασμού (1917), ο Βενιζέλος θα αναλάβει εκ νέου κυβερνητικά καθήκοντα και θα επιχειρήσει την ολοκλήρωση της προσπάθειας του 1913.

Με προτροπή του Εκπαιδευτικού Ομίλου εφαρμόζεται ο νόμος 827-1917 με τον οποίο καθιερώνεται η δημοτική γλώσσα στο δημοτικό (Καραφύλλης, 2013:110), ενώ ένα χρόνο μετά (1918), συγγράφονται νέα αναγνωστικά με την επίβλεψη επιτροπής που αποτελούνταν από τους Ανδρεάδη, Νιρβάνα, Δελμούζο, Τριανταφυλλίδη και Παπαντωνίου. Τα πιο γνωστά ήταν τα «Ψηλά Βουνά» του Ζαχαρία Παπαντωνίου και

«Το Αλφαβητάρι με τον Ήλιο» (Μπουζάκης, 2011:170-171, Ν.827/1917). Την ίδια χρονική περίοδο στη Μέση εκπαίδευση δεν υπήρξε ιδιαίτερη κινητικότητα.

Κατά την περίοδο 1915-1919 θεσμοθετείται η ίδρυση διδασκαλείων όσον αφορά τη γυμναστική, την Τεχνική Εκπαίδευση και τους καθηγητές Γαλλικών. Το 1915 επίσης προβλεπόταν η ίδρυση δεκατεσσάρων 3ταξίων διδασκαλείων για την επιμόρφωση των δασκάλων και των νηπιαγωγών (Ανδρέου, 2000:48).

Την ίδια χρονική περίοδο έχουμε την αναδιάρθρωση του «Σχολείου Τεχνών» και την μετονομασία του σε «Εθνικό Μετσόβειο Πολυτεχνείο». Επίσης ιδρύεται το Χημικό Τμήμα του Πανεπιστημίου Αθηνών, ενώ το 1920 ιδρύονται η «Ανώτερα Γεωπονική Σχολή» και η «Ανώτατη Σχολή Εμπορικών Σπουδών» (Φιλίππου, 2007:7). Ακόμη τη δεκαετία του 1920 πραγματοποιείται η ίδρυση της Γεωργικής Σχολής Μεσσήρας Κρήτης (1920), η σχολή Αδερφών Νοσοκόμων του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού (1924) και η σχολή Επισκεπτριών Αδελφών και Νοσοκόμων του Υπουργείου Κοινωνικών Υπηρεσιών (1927).

Σημαντικό θεωρείται το έτος 1923 στην Εκπαίδευση καθώς θεσμοθετείται το πρώτο Συμβούλιο Τέχνης, με σκοπό την οργάνωση και χάραξη εκπαιδευτικής πολιτικής στην τεχνικο-επαγγελματική εκπαίδευση (Αθανασούλα-Ρέππα, 2008:327-328), ενώ το 1925 έχουμε τη σύσταση της πρώτης Δημόσιας Ναυτικής σχολής με το Ν.Δ. «Περί ναυτικής Εκπαίδευσης».

Το Αστικό Σχολείο που καθιερώνεται επίσημα πλέον, απευθύνεται στους παρακάτω κλάδους: 1) εμπόρους, 2) (μικρο)-βιοτέχνες, 3) εμποροϋπαλλήλους 4) κατώτερους κρατικούς υπάλληλους.

Όσον αφορά τη διοίκηση και οργάνωση στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, το 1911 με τους νόμους 3823/1911 «Περί Εθνικού Πανεπιστημίου» και 3825/1911 «Περί Καποδιστριακού Πανεπιστημίου» αντίστοιχα, συνίσταται ένας ολοκληρωμένος οργανισμός με κοινή διοίκηση- Σύγκλητος με Πρύτανη, αντιπρύτανη, κοσμήτορες, προκοσμήτορες που είχανε υπηρετήσει τα παλαιότερα έτη και δυο συγκλητικούς καθηγητές. Στις βαθμίδες των καθηγητών η ιεραρχία διαμορφώνεται ως εξής: Αρχικά, είναι οι καθηγητές της έδρας και στη συνέχεια οι τακτικοί καθηγητές, οι επίτιμοι, οι έκτακτοι και οι υφηγητές. Τα μέλη των δύο τελευταίων κατηγοριών επιλέγονταν κατόπιν διαγωνισμού και ο διορισμός του διαρκούσε 7 χρόνια, ενώ ως επίτιμοι αναγνωρίζονται όσοι καθηγητές έχουν 35ετη προϋπηρεσία. Οι επιμελητές και οι καθηγητές ξένων γλωσσών κατατάσσονταν στο κατώτερο υπαλληλικό προσωπικό καθώς οι υπόλοιποι καθηγητές αρνήθηκαν να τους αναγνωρίσουν ως ισάξιους εκπαιδευτικούς. Ταυτόχρονα καθιερώνεται η υποχρεωτική αποχώρηση των καθηγητών στο 70^ο έτος της ηλικίας τους (Ν. 3823/1911, Ν.3825/1911).

Στη φοίτηση νομοθετούνται για πρώτη φορά οι εισιτήριες εξετάσεις για την εισαγωγή στα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Εκτός από τις τμηματικές εξετάσεις που διεξάγονταν μία φορά ανά έτος, θεσπίζεται η εξεταστική των «επανεξεταστέων» (1-10 Οκτωβρίου), όπου δίνεται μια δεύτερη ευκαιρία στους αποτυγχάνοντες των τμηματικών εξετάσεων. Επιπροσθέτως εισάγεται το λεγόμενο «Επαγγελματικό Ενδεικτικό», ένα ειδικό δίπλωμα για διορισμό στο δημόσιο ή για την εξάσκηση επαγγέλματος (αμφότερα σε σχέση με την εκάστοτε ειδικότητα του κάθε υποψήφιου).

Σημαντική στιγμή στα εκπαιδευτικά δρώμενα αποτελεί η ίδρυση της Φιλοσοφικής Σχολής της Θεσσαλονίκης με το νόμο 341/1925 (Φούκας, 2008:485, Ν.3341/1925). Εξίσου σημαντικό γεγονός πριν από ένα χρόνο (1924), είναι η εκκίνηση της λειτουργίας της Παιδαγωγικής Ακαδημίας με διευθυντή το Δημήτριο Γληνό, ενώ σε αυτή προσαρτήθηκε και το Μαράσλειο Διδασκαλείο, το οποίο ιδρύθηκε με το Ν.Δ. 11/1923 και διευθυντή τον Αλέξανδρο Δελμούζο. Ωστόσο, μετά την υπόθεση των Μαρασλειακών (όπου ο Δελμούζος και οι συνεργάτες τους παύθηκαν από τα καθήκοντα τους κατόπιν έντονων κατηγοριών περί αθεΐας και διάδοσης κομμουνιστικών ιδεών), το Μαράσλειο ενώθηκε με την Παιδαγωγική Ακαδημία προκειμένου να συνεισφέρουν από κοινού στην Ελληνική Εκπαίδευση (Καραφύλλης, 2013:117, Ν.Δ 13/10/1923). Την ίδια χρονική περίοδο με το νόμο 3182/1924 προβλέπεται η ίδρυση 5τάξιων Διδασκαλείων για τους αποφοίτους του Ελληνικού Σχολείου και 6τάξιων για τους απόφοιτους του 6τάξιου Δημοτικού, ενώ ιδρύονται και διδασκαλεία Νηπιαγωγών (Τζήκας, 2011:827-828).

Όσον αφορά τη διοίκηση στην εκπαίδευση, το καθεστώς αυτήν την εποχή διαμορφώνεται με τους νόμους 240/1914 και 567/1914 αντίστοιχα. Σύμφωνα με αυτούς, ιδρύεται στο Υπουργείο Παιδείας 12μελές Συμβούλιο, το οποίο αποτελείται από διδάκτορες των σχολών Φιλοσοφικής και Φυσικομαθηματικών και εκπαιδευτικά στελέχη με εκπαιδευτική εμπειρία (επιθεωρητές, καθηγητές, διευθυντές). Επίσης ορίζονται οι Περιφέρειες Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης με αντίστοιχα εποπτικά συμβούλια τα οποία στελεχώνονται από τον γυμνασιάρχη, τον πρόεδρο του δήμου ή της κοινότητας, ένα πρωτοδίκη, ένα επιθεωρητή και δύο εκπαιδευτικούς 3τους θητείας. Ακόμη οργανώνονται 14 ανώτερες εκπαιδευτικές περιφέρειες που καθεμία διαθέτει ισάριθμους γενικούς επιθεωρητές με αρμοδιότητα την εποπτεία των σχολείων μέσης εκπαίδευσης, των διδασκαλείων και των επιθεωρητών δημοτικής εκπαίδευσης. Τα επόμενα χρόνια εξαιτίας της οικονομικής δυσμένειας της χώρας, γίνονται συνεχείς αλλαγές στα μέλη των συμβουλίων για εξοικονόμηση πόρων (Τζήκας, 2011:716-717, Ν.240/1914, Ν.567/1914).

Μία σημαντική προσωπικότητα της εποχής η οποία προσέφερε τεράστιο έργο στην δημιουργία ενός νέου σχολείου που θα συμβάδιζε με τα κοινωνικά δρώμενα, ήταν ο Θεόδωρος Κάστανος. Επρόκειτο για ένα άνθρωπο με πολυσχιδείς σπουδές που ίδρυσε το Διδασκαλείο της Αλεξανδρούπολης το 1923 και ουσιαστικά έδωσε ζωή στην εκπαιδευτική κοινότητα της Θράκης και έβαλε τα θεμέλια για την εκπαίδευση των μετέπειτα δασκάλων (Καραφύλλης, 2013:120).

Εξίσου σημαντική στιγμή στην ιστορία της εκπαίδευσης είναι η ίδρυση της Δ.Ο.Ε (1922) και της Ο.Λ.Μ.Ε (1924). Πρόκειται για την πρώτη οργανωμένη προσπάθεια έκφρασης των εκπαιδευτικών σε συνδικαλιστικό επίπεδο, με γνώμονα τη σταδιακή βελτίωση της εκπαιδευτικής πραγματικότητας (Μπουζάκης, 2011:175).

Κεφάλαιο Β΄

Εκπαιδευτικές Μεταρρυθμίσεις περιόδου 1927-1935 **(Έμφαση στις καινοτομίες του έτους 1929-1930).**

Κατά τη διάρκεια της δεύτερης διακυβέρνησης των Φιλελευθέρων με Πρωθυπουργό τον Ελευθέριο Βενιζέλο συντελείται μια πρωτοποριακή μεταρρύθμιση, για τα δεδομένα της εποχής, στην εκπαίδευση.

Η έναρξη της θα πραγματοποιηθεί από τον Υπουργό Παιδείας Κωνσταντίνο Γόντικα με τους νόμους 4373/1929 «Περί Διαρρυθμίσεων των σχολείων Μέσης Εκπαίδευσης» και 4397/1929 «Περί Στοιχειώδους Εκπαίδευσης» (Φιλίππου, 2007:7, Ν. 4373/1929, Ν. 4397/1929).

Ο εκπαιδευτικός χάρτης πλέον διαμορφώνεται με το εξής σύστημα:

- Αρχικά, διετής προαιρετική φοίτηση στο Νηπιαγωγείο.
- Έπειτα καθιερώνεται το δετές Δημοτικό υποχρεωτικού χαρακτήρα.
- Θεσμοθετείται η μικτή φοίτηση κοριτσιών και αγοριών για πρώτη φορά στην ιστορία της Ελληνικής Εκπαίδευσης.
- Επίσης για πρώτη φορά δημιουργείται ένα διπλό δίκτυο στις εκπαιδευτικές σπουδές. Οι μαθητές μπορούν να συνεχίσουν είτε στο δετές Γυμνάσιο είτε στο δετές Λύκειο, ενώ υπάρχει πρόβλεψη για ανώτερη φοίτηση των γυναικών στο Ανώτερο Παρθενγωγείο.
- Καινοτομία αποτελεί και η καθιέρωση Επαγγελματικών Σχολών διάρκειας 2-3 ετών, καθώς και των πρώτων Νυκτερινών Σχολείων και σχολείων Ειδικής Αγωγής.
- Για την εισαγωγή στο Γυμνάσιο ή Λύκειο απαιτούνται εισαγωγικές εξετάσεις (Ανδρέου, 2000:54-57).

Την ίδια εποχή η ιδιωτική πρωτοβουλία για την ίδρυση τεχνικών-επαγγελματικών σχολών γίνεται πιο συστηματική. Σε αυτό το πλαίσιο λειτουργούν η Σεβαστοπούλειος Εργατική και η Διπλάρειος Σχολή στα τέλη της δεκαετίας του 1920. Λίγο μετά θα ιδρυθούν οι παρακάτω σχολές:

- Σιβιτανίδειος Σχολή Τεχνών και Επαγγελμάτων στην Καλλιθέα.
- Βαλλιάνειος Επαγγελματική Σχολή Ληξουρίου.
- Τριάντειος Επαγγελματική και Βιομηχανική Σχολή Πατρών.
- Σχολές του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου στον Βόλο (Βιολέττης, 2013:10).

Εισάγονται κάποιες καινοτομίες στον λειτουργικό τομέα όπως η εισαγωγή νέων μαθημάτων στο αναλυτικό πρόγραμμα του Γυμνασίου, δημιουργία στα σχολεία του θεσμού των «ελευθέρων απογευμάτων εργασίας», έγκριση της χρήσης πολλαπλών βιβλίων σε κάθε τάξη και σε κάθε μάθημα από τους εκπαιδευτικούς, καθώς και η εισαγωγή ορισμένων «μαθημάτων επίδοσης» για τα παιδιά που είχαν εμφανή κλίση σε ορισμένους τομείς (Παπαηλίας, 2014:12).

Στην Ανώτατη Εκπαίδευση, με το νόμο 5143/1931 τα δύο Πανεπιστήμια Αθήνας και Θεσσαλονίκης εποπτεύονται από τον Υπουργό Παιδείας-μέσω ενός διορισμένου

κυβερνητικού εκπροσώπου και είναι ίσως η μόνη αξιοσημείωτη αλλαγή (Ν. 5143/1931).

Νωρίτερα, είχε ψηφιστεί ο νόμος 4799 «Περί ανεγέρσεως διδακτηρίων». Σύμφωνα με αυτόν, ανεγέρθηκαν 145 νέα σχολεία και έγιναν εγχειοβελτιωτικά έργα στα υπάρχοντα σχολεία τα οποία δεν αποτελούσαν ιδιαίτερα ασφαλείς κατασκευές (Καραφύλλης, 2013:125-126).

Σχετικά με τη διοίκηση στην εκπαίδευση, έχουμε το νόμο 4653/1930 με τον οποίο ιδρύεται το Ανώτατο Εκπαιδευτικό Συμβούλιο (ΑΕΣ). Στις αρμοδιότητες του είναι ο καθορισμός εκπαιδευτικής πολιτικής, σε θέματα όπως η χρηματοδότηση, η επιμόρφωση εκπαιδευτικού προσωπικού, η ίδρυση, κατάργηση, διοίκηση δημοτικών σχολείων.

Ιδρύεται επίσης το πρώτο Γνωμοδοτικό και Διοικητικό Συμβούλιο το οποίο έχει δύο διακλαδώσεις. 1) Το Γνωμοδοτικό Συμβούλιο είναι επιφορτισμένο να υλοποιεί τις αποφάσεις του ΑΕΣ, να εκδίδει γνωμοδοτικά διατάγματα και εγκυκλίους, να μεριμνά για τα διδακτικά βιβλία και για τα συνέδρια των επιθεωρητών. 2) Το Διοικητικό Συμβούλιο, αρχικά διχοτομείται σε Συμβούλιο Πρωτοβάθμιας και Συμβούλιο Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Το καθένα στελεχώνεται από 5 μέλη (4 τακτικά και 1 αιρετό). Αμφότερα αναλαμβάνουν την εποπτεία των επιθεωρητών και των Περιφερειακών Εποπτικών Συμβουλίων. Ακόμη είναι υπεύθυνα για τον ορισμό εκπαιδευτικών περιφερειών, για την ίδρυση ή κατάργηση ή μετατροπή των δημοσίων σχολείων, καθώς και για τις μεταθέσεις των εκπαιδευτικών. Οι εκπαιδευτικές περιφέρειες ανά την Ελλάδα είναι 120 αυτή την εποχή με ισάριθμους επιθεωρητές να τις στελεχώνουν. Αντίστοιχα στη Μέση Εκπαίδευση υπάρχουν 16 εκπαιδευτικές περιφέρειες και ισάριθμοι επιθεωρητές σε αυτές (Τζήκας, 2008:720-721, Νόμος 4653/1930).

Αξιοσημείωτη στιγμή στα εκπαιδευτικά δρώμενα της εποχής είναι το έτος 1933. Πιο συγκεκριμένα, στις 18 Αυγούστου εκδίδεται ο νόμος 5802/1933, σύμφωνα με τον οποίο τα Ενιαία Διδασκαλεία καταργούνται. Στη θέση τους ιδρύονται οι Παιδαγωγικές Ακαδημίες, οι οποίες αποσκοπούν στην επιμόρφωση των δασκάλων με βάση τις σύγχρονες ανάγκες της παιδαγωγικής. Οι προϋποθέσεις για την φοίτηση στις Ακαδημίες ήταν οι εξής:

- *Κατοχή Απολυτηρίου Γυμνασίου ή Πρακτικού Λυκείου με κατώτατο επιτρεπόμενο βαθμό το «καλώς» (6) και «κοσμιωτάτη» διαγωγή.*
- *Εισαγωγικές εξετάσεις στα παρακάτω μαθήματα:*
 1. *έκθεση*
 2. *γραπτή μετάφραση αδιδακτου κειμένου σε αττική διάλεκτο*
 3. *ιστορία*
 4. *μαθηματικά*
 5. *φυσική ιστορία*
 6. *πειραματική χημεία*
 7. *ιχνογραφία*
 8. *μουσική*
 9. *γυμναστική.*

Αρχικά θα ιδρυθούν έξι Ακαδημίες σε Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Ιωάννινα, Αλεξανδρούπολη, Λαμία και Τρίπολη. Ένα χρόνο μετά ιδρύεται άλλη μία στο Ηράκλειο Κρήτης. Σε κάθε Ακαδημία λειτουργεί ένα τμήμα σπουδαστών αποτελούμενο από 25 αγόρια και 15 κορίτσια. Παράλληλα, προκειμένου να επιτευχθεί μια ολοκληρωμένη κατάρτιση των φοιτούντων όλες οι Ακαδημίες συνδέονται με δύο Πρότυπα Σχολεία, ένα μονοθέσιο και ένα πολυθέσιο (Καραφύλλης, 2013:133-134, Ν. 5802/1933).

Το 1934 θα θεσμοθετηθεί το πρώτο Πρόγραμμα Σπουδών των Παιδαγωγικών Ακαδημιών στο οποίο τη μερίδα του λέοντος κατείχε η παιδαγωγική και διδακτική κατάρτιση των εκπαιδευτικών. Οι σπουδαστές σε όλα τα μαθήματα και τις δραστηριότητες της Ακαδημίας υποχρεούνται να παρίστανται σύμφωνα με το Προεδρικό Διάταγμα 8/22/3/1935, ειδάλως θα υπήρχαν ποινές είτε ήπιου χαρακτήρα (επίπληξη) είτε - σε πιο «βαριές» περιπτώσεις - αποβολή και αποκλεισμός από όλες τις Ακαδημίες εν Ελλάδα (Καραφύλλης, 2013:838-840, Π.Δ. 8/22/3/1935).

Το 1935 θα υπάρξει αναδιάρθρωση του Ωρολογίου Προγράμματος στο Γυμνάσιο με ειδικό διάταγμα που εκδόθηκε στις 5 Νοεμβρίου. Σύμφωνα με αυτό μειώνονται οι ώρες μαθήματος των Νέων Ελληνικών αλλά αυξάνονται οι ώρες των Μαθηματικών, της Κοσμογραφίας και της Ιστορίας. Επιπλέον υπάρχουν δύο νέες προσθήκες, τα Λατινικά και η Γυμναστική (Καραφύλλης, 2013:139).

Κεφάλαιο Γ΄ Μεταρρυθμίσεις από τη Δικτατορία της 4^{ης} Αυγούστου (1936-1940), στη διάρκεια της Κατοχής και του Εμφύλιου Πολέμου (1941-1949).

Η αστάθεια στις πολιτικές εξελίξεις την περίοδο 1933-1936 θα τερματιστεί με την επιβολή δικτατορικού καθεστώτος στις 4 Αυγούστου του 1936. Ο Ιωάννης Μεταξάς, με πρόσχημα τον κομμουνιστικό κίνδυνο που θα οδηγήσει σε κοινωνική αποσύνθεση, θα συγκεντρώσει τις εξουσίες στα χέρια του και θα προχωρήσει, σε συνεργασία με κάποια έμπιστα άτομα, σε δριμείες αλλαγές σε όλους τους τομείς συμπεριλαμβανομένης και της εκπαίδευσης.

Ο νέος Υπουργός Παιδείας Κ. Γεωργακόπουλος θα εκδώσει εγκύκλιο στις 17 Νοέμβρη του 1936, που θα εισάγει την ιδεολογία του νέου καθεστώτος. Διατηρείται το δτάξιο Δημοτικό Σχολείο, όμως μπαίνουν εξετάσεις στην Δ΄ Δημοτικού και όσοι «περνούσαν» φοιτούσαν στο Γυμνάσιο που διαρκεί 8 χρόνια (οι δύο τελευταίες χρονιές του Δημοτικού προσαρτώνται στο Γυμνάσιο που διαρκούσε 6 χρόνια). Η διαρροή μαθητών από το Δημοτικό θα οξυνθεί αυτήν την περίοδο, ενώ το Μεταξικό καθεστώς ουσιαστικά περιθωριοποιεί τα παιδιά των κατώτερων κοινωνικών στρωμάτων και τα αποκλείει από την εκπαίδευση προκειμένου να ενσωματωθούν άμεσα στο εργατικό δυναμικό της χώρας (Καραφύλλης, 2013:140-141).

Ταυτόχρονα ιδρύεται ο **Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων** (Ο.Ε.Δ.Β) με το νόμο 952/1937, στον οποίο ανατέθηκαν ορισμένες αρμοδιότητες, με πρώτη και σημαντικότερη την έκδοση και διάθεση των διδακτικών και βοηθητικών βιβλίων, αφού έχουν λάβει πρώτα την έγκριση του Υπουργείου Παιδείας. Έπειτα, τα βιβλία αυτά να καθίστανται χρήσιμα για τις βιβλιοθήκες, είτε τις σχολικές είτε τις λαϊκές. Επίσης, ο οργανισμός ανέλαβε και την έκδοση των βιβλίων που χρειαζόνταν οι φοιτητές για τα μαθήματα που παρακολουθούσαν στο εκάστοτε Πανεπιστήμιο (Ανδρέου, 2000:59, Α.Ν. 952/1937).

Τα σχολικά βιβλία θα αλλάξουν άρδην, καθώς οτιδήποτε έχει προοδευτικό άρα και αντιπατριωτικό περιεχόμενο, κατά το Καθεστώς, είναι επικίνδυνο. Τα διδακτικά εγχειρίδια, όπως τα «Ψηλά Βουνά» του Ζαχαρία Παπαντωνίου θα αντικατασταθούν από βιβλία που διέπονται από προπαγανδιστικά μηνύματα και «γραμμές». Κλασικό παράδειγμα είναι το αναγνωστικό του Παύλου Νιρβάνα «Τα Ελληνόπουλα» που εξυμνούσε τις ιδέες της Δικτατορίας (Τριτάκη, 2014:13). Επίσης ο Μεταξάς προβαλλόταν ως ο «μάγος» που αγαπούσε τα παιδιά και φρόντιζε για την ευημερία του λαού. Συγχρόνως, όμως βιβλία που θεωρήθηκαν ριζοσπαστικά από συγγραφείς όπως ο Μπέρτολντ Μπρεχτ, ο Ζαν Πολ Σαρτρ, ο Μαξίμ Γκόρκι, και ο Άγγελος Σικελιανός κήκαν δημόσια στο κέντρο της Αθήνας, δείγμα των ακροτήτων του καθεστώτος (Καραφύλλης, 2013:142).

Από το 1938 ο ίδιος ο Μεταξάς αναλαμβάνει Υπουργός Παιδείας και θα επιδιώξει τη διεύρυνση και παγίωση της φασιστικής-πατριωτικής ιδεολογίας. Το 1936 είχε ιδρύσει την Εθνική Οργάνωση Νεολαίας (ΕΟΝ) στην οποία έπρεπε να προσχωρήσουν όλοι οι νέοι. Μέχρι το 1941 τα μέλη θα φτάσουν το 1.000.000 (Τριτάκη, 2014:14). Η εγγραφή μπορεί θεωρητικά να ήταν «προαιρετική», όμως στην πραγματικότητα δεν ίσχυε κάτι τέτοιο. Εάν κάποιος μέλος συμπλήρωνε 20 απουσίες από τις συνελεύσεις της ΕΟΝ έχανε τη σχολική χρονιά, ενώ αργότερα η συμμετοχή σε αυτή θεωρείται απαραίτητο προσόν για την πρόσληψη σε οποιαδήποτε εργασία. Υπήρχε υποστήριξη του θεσμού αυτού από τη βασιλική οικογένεια, με πιο τρανταχτό χαρακτηριστικό το γεγονός ότι ο διάδοχος του θρόνου Παύλος ήταν ο γενικός αρχηγός της οργάνωσης (Καραφύλλης, 2013:142).

Επιπλέον αλλαγές συντελούνται με τον Αναγκαστικό Νόμο 770/1937 που αφορούσε τη Μέση Εκπαίδευση. Πιο συγκεκριμένα, η φοίτηση γίνεται δετής και χωρίζεται σε δύο κύκλους, ένα κατώτερο διάρκειας 5 ετών και ένα ανώτερο διάρκειας 3 ετών. Ωστόσο, δύο χρόνια αργότερα θα υπάρξει εκ νέου αλλαγή με το νόμο 1849 «Περί των Σχολείων της Μέσης Εκπαίδευσης». Πλέον ο πρώτος κύκλος διαρκεί 6 έτη ενώ ο δεύτερος μόλις 2 έτη. Ταυτόχρονα, καταργείται η μικτή φοίτηση, με το καθεστώς να παροτρύνει τα κορίτσια να εγκαταλείψουν το σχολείο, προκειμένου να παντρευτούν και να γίνουν καλές μητέρες, σύζυγοι και νοικοκυρές. Τα δίδακτρα επαναφέρονται για τους μαθητές που φοιτούν στη Μέση, Ανώτερη και Ανώτατη Εκπαίδευση. Επίσης θα υπάρξουν εξελίξεις στην τεχνικό-επαγγελματική Εκπαίδευση, καθώς ιδρύονται τα Αστικά Σχολεία, με το νόμο 1800/1939. Στόχος ήταν η παροχή επαγγελματικής εκπαίδευσης (Καραφύλλης, 2013:141, Α.Ν. 1800/1939). Η

κυβέρνηση Μεταξά αποσκοπούσε με αυτό τον τρόπο να περιορίσει την εισαγωγή των αποφοίτων στα Πανεπιστήμια.

Την ίδια τακτική είχε ακολουθήσει και η κυβέρνηση Βενιζέλου την τετραετία 1928-1932, με ειδοποιό διαφορά την μετέπειτα πορεία σε περίπτωση αποτυχίας στην προσπάθεια εισαγωγής στο Γυμνάσιο, καθώς το μεταξικό καθεστώς δεν επιτρέπει στους απόφοιτους του Αστικού Σχολείου να εισαχθούν στο Γυμνάσιο, με κατατακτήριες εξετάσεις, κάτι που δεν ίσχυε στην εκπαιδευτική πολιτική Βενιζέλου. Μόνο οι επιτυχόντες στις εισαγωγικές εξετάσεις μπορούν να φοιτήσουν στο Γυμνάσιο και έπειτα στο Ζετές Λύκειο ως προπαρασκευή για τη φοίτηση στο Πανεπιστήμιο.

Το Αστικό σχολείο έχει χαρακτήρα επαγγελματικό και αντικατοπτρίζεται στις 4 κατευθύνσεις που υπήρχαν (Οικοκυρική, Γεωργική, Εμπορική και Βιομηχανική). Ωστόσο το σχολείο αυτό δε φαίνεται να απευθύνεται στα ευρύτερα λαϊκά στρώματα, καθώς προβλέπεται η καταβολή διδάκτρων και η διενέργεια γραπτών εξετάσεων. Επιπλέον από όλες τις κατευθύνσεις, η Γεωργική φαίνεται να κυριαρχεί στην πλειονότητα των Αστικών Σχολείων. Ουσιαστικά, το Αστικό Σχολείο, με βάση το νομοθετικό πλαίσιο απευθυνόταν στα αγόρια και κυρίως στον προσφυγικό πληθυσμό.

Στο γλωσσικό ζήτημα επικρατεί στασιμότητα. Ο Μεταξάς, παρότι υπήρξε υποστηρικτής της Δημοτικής Γλώσσας, εντέλει δεν έλαβε κανένα μέτρο για την προώθηση της στη Μέση Εκπαίδευση, ούτε για την επέκτασή της στο Δημοτικό Σχολείο (Καλεράντε, 2011:190-191).

Στα επόμενα χρόνια δε θα υπάρξει καμία εξέλιξη στα εκπαιδευτικά δρώμενα, καθώς η Ελλάδα θα βρεθεί στη δίνη του Β Παγκοσμίου Πολέμου. Τον Απρίλιο του 1941, η Γερμανία θα αναγκάσει την Ελλάδα σε συνθηκολόγηση που θα υπογραφεί επίσημα από τον αντιστράτηγο Τσολάκογλου. Θα ακολουθήσει η περίοδος της Κατοχής, κατά την οποία φαινόμενα όπως η πείνα, οι λεηλασίες από τα κατοχικά στρατεύματα, οι προδοσίες και η μαύρη αγορά αποτελούν καθημερινή πραγματικότητα. Ωστόσο, σύντομα θα αρχίσουν οι πρώτες ενέργειες αντίστασης και θα αποκτήσουν οργανωμένη μορφή με την ίδρυση του ΕΑΜ (Εθνικού Απελευθερωτικού Μετώπου) και του αντίστοιχου στρατιωτικού του τμήματος, του ΕΛΑΣ. Ταυτόχρονα, ιδρύονται και άλλες αντιστασιακές οργανώσεις όπως ο ΕΔΕΣ και η ΕΚΚΑ.

Οι ομάδες ανταρτών πλην του ένοπλου αγώνα εναντίον των κατακτητών, προχώρησαν και στη διατύπωση και εφαρμογή νέων θεσμικών πλαισίων (Τζήκα, 2011:202-203). Το 1944 θα κατατεθεί το λεγόμενο σχέδιο της «Λαϊκής Παιδείας» από την ΠΕΕΑ (Πολιτική Επιτροπή Εθνικής Απελευθέρωσης), η οποία εξελέγη το 1944 στην Ευρυτανία (Τριτάκη, 2014:15). Πρόεδρος υπήρξε ο Αλέξανδρος Σβώλος, ενώ ο κύριος στόχος ήταν η καθοδήγηση του αντιστασιακού αγώνα και η υλοποίηση του παραπάνω σχεδίου, ως εφελτήριο για την «Λαϊκή Κυριαρχία».

Βασικές αρχές της Λαϊκής Παιδείας αποτελούν η κοινή εκπαίδευση για όλο το λαό, η μέριμνα και οργάνωση της από την πολιτεία και τους αντίστοιχους φορείς εξουσίας και η πνευματική, ηθική και υλική αναβάθμιση των εργαζομένων ώστε να δημιουργηθούν πολίτες με ολόπλευρη μόρφωση που θα αξιοποιήσουν τις πλουτοπαραγωγικές δυνάμεις της χώρας, ενώ παράλληλα θα αναδιοργανώσουν την

κοινωνική διαστρωμάτωση και ιδεολογία, βασισμένη σε αξίες όπως η εμπιστοσύνη, ο σεβασμός και η αλληλεγγύη.

Στο σχέδιο προβλέπεται πανεπιστημιακού επιπέδου εκπαίδευση, τόσο για τους εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης (διάρκειας 4 χρόνων), όσο και για τους εκπαιδευτικούς της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης σε κατάλληλα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα. Υπάρχει πρόβλεψη και για τη μετεκπαίδευση των εκπαιδευτικών, καθώς και για την εξίσωση τους με τους δημοσίους υπαλλήλους όσον αφορά τις οικονομικές απολαβές.

Στο σχέδιο υπάρχει αναλυτική περιγραφή και για τη μέριμνα των μαθητών καθώς προτείνεται η καθιέρωση δωρεάν συσσιτίου, ένδυσης, βιβλίων και γραφικών υλών. Όπου τα παιδιά είναι υποχρεωμένα να φοιτήσουν μακριά από τον τόπο κατοικίας θα ιδρύονται Οικοτροφεία, ενώ θα χορηγούνται και υποτροφίες για στήριξη των σπουδών σε Ανώτατο επίπεδο. Υπάρχει ακόμη πρόβλεψη για την υγειονομική περίθαλψη, τη μικτή φοίτηση αγοριών-κοριτσιών καθώς και την αναλογία μαθητών ανά τάξη, που δεν πρέπει να υπερβαίνει τους 30 (Τζήκα, 2011:210).

Όσον αφορά τις σχολικές βαθμίδες, ο διαχωρισμός ακολουθεί ένα συγκεκριμένο σχήμα.

- Η πρώτη περίοδος που αφορά την ηλικία 0-6, χωρίζεται στη φοίτηση στους παιδικούς σταθμούς μέχρι 4 χρονών και στη συνέχεια 2ετής φοίτηση στο νηπιαγωγείο. Από 2 έως 6 ετών η φοίτηση έχει υποχρεωτικό χαρακτήρα και αποσκοπεί στην κοινωνικοποίηση του παιδιού, την ψυχοσωματική του διάπλαση και τη απόκτηση αξιών. Η έννοια του παιχνιδιού είναι κυρίαρχη με το δάσκαλο να έχει διακριτική παρουσία και να συνδράμει στο συντονισμό του εκάστοτε παιχνιδιού.
- Στη δεύτερη περίοδο, προβλέπεται το δημοτικό σχολείο, που θα έχει υποχρεωτικό χαρακτήρα και θα είναι 8ετούς διάρκειας. Φαίνεται πως η 8ετής εκπαίδευση του Δημοτικού επιχειρούσε να μορφώσει σε μεγαλύτερο βαθμό τα παιδιά των κατώτερων κοινωνικών τάξεων. Η μόρφωση είναι γενική και στοιχειώδης, με απώτερο σκοπό την καλλιέργεια της πειθαρχίας, την συνύπαρξη θεωρητικής και χειρωνακτικής γνώσης καθώς και την απόφαση περί μελλοντικής επαγγελματικής κατεύθυνσης.
- Η τρίτη περίοδος αφορά την ηλικία 15 έως 18 ετών και η εκπαίδευση πραγματοποιείται στα Γυμνάσια, τις τεχνικές και τις καλλιτεχνικές σχολές. Οι τεχνικές σχολές ανάλογα με τα ενδιαφέροντα των μαθητών χωρίζονται σε εμπορικές, ναυτικές, γεωργικές ενώ θα υπάρχουν και τα κλασικά σχολεία.

Σε όλα θα υπάρχει μια πρωταρχική, γενικού τύπου μόρφωση που θα περιλαμβάνει τα εξής μαθήματα:

1. Μητρική γλώσσα
2. Ξένη Γλώσσα
3. Ιστορία
4. Γεωγραφία
5. Μουσική
6. Θέατρο

7. Φυσική Αγωγή
8. Αρχαία Ελληνικά από μετάφραση
9. Τέχνη.

Σκοπός είναι η καλλιέργεια μιας γενικής κουλτούρας πριν την περαιτέρω εξειδίκευση στον τομέα του επαγγέλματος.

Η γλώσσα που θα αποτελούσε κύριο όργανο διδασκαλίας θα ήταν η δημοτική σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες, ενώ θα καταργούνταν η ιστορική ορθογραφία και το πολυτονικό σύστημα και στη θέση του θα καθιερωνόταν το μονοτονικό.

Δυστυχώς το σχέδιο της Λαϊκής Παιδείας δεν εφαρμόστηκε ποτέ (Τζήκα, 2011:211-212, Καραφύλλης, 2013:145-146).

Την ίδια εποχή έλαβαν χώρα τα «Παιδαγωγικά Φροντιστήρια», τα οποία ήταν στην ουσία οργανωμένες προσπάθειες εκπαίδευσης του διδακτικού προσωπικού, ώστε να καλυφθούν οι άμεσες ανάγκες σε δασκάλους των δημοτικών σχολείων που μπορούσαν να λειτουργήσουν. Στα «Παιδαγωγικά Φροντιστήρια» δικαίωμα φοίτησης είχαν οι τελειόφοιτοι Γυμνασίου που επιθυμούσαν το διορισμό σε Δημοτικά σχολεία. Δίδασκαν καθηγητές, δάσκαλοι και φιλόλογοι και κάποιος ειδικός στην παιδαγωγική. Λειτουργήσαν 2 *Φροντιστήρια*, ένα στην Τύρνα της Θεσσαλίας με υπεύθυνη τη Ρόζα Ιμβριώτη και άλλο ένα στο Τροβάτο του Καρπενησίου με υπεύθυνους τους Κώστα Σωτηρίου και Μιχάλη Παπαμαύρο. Το πρόγραμμα σπουδών επικεντρωνόταν σε μαθήματα παιδαγωγικής και ψυχολογίας, ενώ υπήρχαν και μαθήματα φιλοσοφίας, ιστορίας και φυσικών επιστημών. Κύρια χαρακτηριστικά στη διδασκαλία ήταν η συζήτηση που αποτελούσε το μεγαλύτερο μέρος, ενώ υπήρχε έντονη η αρχή της διαθεματικότητας μεταξύ των επιστημών. Υπήρχε ιδιαίτερη ανταλλαγή απόψεων μεταξύ σπουδαστών και διδασκόντων, ενώ υπήρχε σημαντική μέριμνα για την πρακτική άσκηση. Η ελευθερία στην έκφραση και στη διαμόρφωση απόψεων στηριζόταν στο γεγονός ότι ο δάσκαλος έπρεπε να διέπεται από αξίες και αρχές όπως η αλληλεγγύη, η κατανόηση και η συντροφικότητα. Ο θεσμός των φροντιστηρίων επεκτάθηκε σε μικρό βαθμό και σε άλλες περιοχές, με σύντομη όμως διάρκεια (Τζήκα, 2011:214-215).

Μετά την Κατοχή, η Ελλάδα ενεπλάκη σε ένα ζημιογόνο για τη χώρα, από πολλές απόψεις, εμφύλιο πόλεμο. Κατά τη διάρκεια του, δεν υπήρξαν εξελίξεις στην εκπαιδευτική κατάσταση της χώρας. Μόνο κάποιες σποραδικές αλλαγές, όπως η επαναφορά των διδάκτρων και των εκπαιδευτικών τελών-με το νόμο 388/1948-και η πρόσληψη του διδακτικού προσωπικού από τους Δήμους. Με τα Βασιλικά διατάγματα 7/5/1948 και 10/8/1949 ιδρύεται το ΚΔΓΣΕ (Κεντρικό Διοικητικό και Γνωμοδοτικό Συμβούλιο) που αποσκοπούσε στον έλεγχο των εκπαιδευτικών. Ωστόσο αυτός ο έλεγχος αφορούσε σχεδόν ξεκάθαρα τα φρονήματα και την πολιτική δράση του διδακτικού προσωπικού και πολύ λιγότερο την κατάρτιση και τις εκπαιδευτικές μεθόδους τους. Επίσης, το συμβούλιο αυτό είχε την αρμοδιότητα σύνταξης των προγραμμάτων σπουδών και τον έλεγχο των επιθεωρητών, κάτι που δεν υλοποίησε ουδέποτε (Καραφύλλης, 2013:146-147).

Κεφάλαιο Δ΄ **Μεταπολεμική περίοδος (1950-1960)** **και προσπάθεια ανασυγκρότησης.**

Με τη λήξη του εμφυλίου πολέμου η Ελλάδα βρίσκεται καταβαραθρωμένη οικονομικά, με τα πολιτικά μίση να κυριαρχούν και να έχουν ριζώσει βαθιά στον πληθυσμό της χώρας και με τις διώξεις, τις συλλήψεις και τις εκτελέσεις να αποτελούν σύνηθες φαινόμενο αντιμετώπισης των πολιτικών αντιπάλων. Στον εκπαιδευτικό τομέα η κατάσταση είναι απογοητευτική. Ο αναλφαβητισμός απηχεί στο 1/3 του συνολικού πληθυσμού, ενώ πάνω από το μισό παιδιά δεν κατόρθωναν να ολοκληρώσουν ούτε τη στοιχειώδη εκπαίδευση του Δημοτικού Σχολείου.

Το 1951 με τον ΑΝ 1823/26/3/1951 αναδιαρθρώνεται η Μέση Εκπαίδευση. Σε αυτή περιλαμβάνονται τα Γυμνάσια, τα Λύκεια (Φυσικομαθηματικά και Φιλολογικά), οι Κατώτερες και Μέσες Εμπορικές Σχολές. Το γυμνάσιο αποτελείται από 3 τάξεις και δικαίωμα εγγραφής έχουν οι απόφοιτοι του Δημοτικού, αφού επιτύγχαναν στις εισαγωγικές εξετάσεις. Η μικτή φοίτηση εξακολουθεί να υφίσταται μόνο εάν δεν υπάρχει ξεχωριστό σχολείο Θελέων στην εκάστοτε περιοχή. Το ίδιο σύστημα ισχύει και στα Λύκεια, καθώς υπάρχουν 3 τάξεις και δικαίωμα εγγραφής έχουν οι επιτυγχόντες σε εισαγωγικές εξετάσεις και κάτοχοι του Γυμνασιακού Απολυτηρίου.

Ένα χρόνο αργότερα, το 1952, ψηφίζεται το νέο Σύνταγμα της Ελλάδας, στο οποίο η εκπαιδευτική πολιτική αποσκοπεί ξεκάθαρα στη διατήρηση και διάδοση του ελληνοχριστιανικού ιδεώδους. Για αυτό το λόγο, η καθαρεύουσα εκ νέου καθιερώνεται ως επίσημη γλώσσα διδασκαλίας. Στο ίδιο πνεύμα, παρατηρείται η εφαρμογή άτεγκτου ελέγχου στο διδακτικό προσωπικό από τους επιθεωρητές με βάση τους ΑΝ 1112/1946 και 1857/1951.

Η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού δεν αφορά τις ικανότητες του, τις σπουδές του και τη διδασκαλία του αλλά κυρίως το αν εφαρμόζε κατά γράμμα, την επίσημη βούληση της Πολιτείας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, ήταν η καταμέτρηση των Εικόνων που αφορούσαν την Ορθοδοξία, καθώς όσες περισσότερες υπήρχαν τόσο καλύτερος φαινόταν ο δάσκαλος στο πόρισμα της αξιολόγησης. Εντός της τάξης ο δάσκαλος μετατρέπεται σε ένα αυστηρό μεταδότη γνώσεων, που δεν επιδέχεται αμφισβήτηση, έχει τυπικές σχέσεις με τους μαθητές και τον ενδιαφέρει αποκλειστικά η εμπέδωση της επιβαλλόμενης γνώσης από τους μαθητές. Οι μαθητές ήταν παθητικοί δέκτες, δεν τους επιτρεπόταν η ανάληψη πρωτοβουλιών και έπρεπε να υπακούνε τυφλά τις υποδείξεις του δασκάλου.

Αυτό το κλίμα εξυπηρετούσε τη δημιουργία μιας τελματωμένης κοινωνίας με εξαρτώμενους πολίτες, διαποτισμένους από συντηρητικές αξίες και με πλήρη απουσία της κριτικής σκέψης, της αμφισβήτησης και της δημιουργικής πρωτοβουλίας. Αποκορύφωμα μάλιστα αυτού του κλίματος συντηρητισμού υπήρξε η εγκύκλιος 6/3/1954, η οποία απαγόρευε τη δημόσια συνάθροιση μαθητών σε οποιοδήποτε μέρος για παιχνίδι. Σε αντίθετη περίπτωση, η αστυνομία είχε δικαίωμα σύλληψης των παραβατών, οι οποίοι αποβάλλονταν από το σχολείο, ενώ προβλεπόταν πλήγμα στη διαγωγή τους (Καραφύλλης, 2013, 147-154).

Το 1957 ο Κωνσταντίνος Καραμανλής προβαίνει στη συγκρότηση μιας Ειδικής Επιτροπής για να εξετάσει τα προβλήματα της εκπαίδευσης και να προτείνει λύσεις. Ωστόσο, εκπρόσωποι της Αριστεράς και των παραγωγικών τάξεων, καθώς και των ειδημόνων στη σύνδεση της εκπαίδευσης με την επαγγελματική ζήτηση, αποκλείστηκαν από τη σύνθεση της Επιτροπής.

Το ερευνητικό πόρισμα συνοψίστηκε στις παρακάτω αρχές:

- βετής υποχρεωτική εκπαίδευση στο Δημοτικό.
- Το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών του Δημοτικού να βασίζεται στην ελληνοχριστιανική παράδοση, ενώ πρέπει να δοθεί έμφαση στις πρακτικές γνώσεις.
- Επίσημη γλώσσα του Δημοτικού σχολείου να είναι η Δημοτική, απαλλαγμένη από ιδιώματα και μόνο στην Ε΄ και ΣΤ΄ να υπάρχει συνδιδασκαλία της καθαρεύουσας.
- Η Μέση Εκπαίδευση χωρίζεται σε δύο ξεχωριστούς κύκλους 3ετούς διάρκειας. Ο πρώτος (Προγυμνάσιο), θα έχει πρακτικό χαρακτήρα και ο δεύτερος (Γυμνάσιο), θα έχει θεωρητικό χαρακτήρα. Η εισαγωγή και στους δύο κύκλους γίνεται με εισαγωγικές εξετάσεις, με τις πρώτες να είναι πιο «χαλαρές», ενώ οι δεύτερες χαρακτηρίζονται ως πιο «αυστηρές».
- Στο πρόγραμμα του Προγυμνασίου δίνεται έμφαση στα χειροτεχνικά και τη μελέτη του τοπικού περιβάλλοντος. Επίσης προτείνεται η διδαχή νεοελληνικών κειμένων για την εξοικείωση των μαθητών με τη δημοτική καθώς και η διδασκαλία της Αγωγής του Πολίτη στην τελευταία τάξη.
- Ο δεύτερος κύκλος περιλαμβάνει τέσσερις τύπους σχολείου:
 1. Κλασικό Γυμνάσιο με έμφαση στα φιλολογικά-ιστορικά μαθήματα.
 2. Κλασικό Γυμνάσιο με έμφαση στα φυσικομαθηματικά μαθήματα.
 3. Λύκειο Γενικής Μόρφωσης με έμφαση στις ξένες γλώσσες.
 4. Το Γυμνάσιο και Λύκειο Εσπερινής Λειτουργίας.
- Στον ανώτερο κύκλο προτάθηκε η αύξηση της διδασκαλίας των μαθηματικών, των στοιχείων δικαίου, των στοιχείων οικονομικού βίου και της ψυχολογίας.
- Η τεχνική-επαγγελματική εκπαίδευση χωρίζεται σε τρεις βαθμίδες:
 1. Κατώτερη, όπου φοιτούν οι απόφοιτοι του Δημοτικού και γίνονται τεχνίτες και εργάτες.
 2. Μέση, όπου φοιτούν οι απόφοιτοι του Προγυμνασίου και των Κατώτερων Επαγγελματικών Σχολείων.
 3. Ανώτερη, όπου φοιτούν οι απόφοιτοι Γυμνασίου, Λυκείου και Μέσων Επαγγελματικών Σχολείων. Οι σπουδές περιλαμβάνουν τις σχολές νοσοκόμων, μαιών, κοινωνικών λειτουργών, βιομηχανικών σπουδών, λογιστών και ραδιοτεχνιτών.
- Σύσταση ειδικής υπηρεσίας στο Υπουργείο Παιδείας για την ανάπτυξη της Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (Ανδρέου, 2000:61-64).

Δυστυχώς, οι αντιδράσεις υπήρξαν έντονες, κυρίως από την «Εταιρία Ελλήνων Φιλολόγων» και την «Ομοσπονδία Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης». Σε συνδυασμό

με τις ενστάσεις των εκπαιδευτικών της Μέσης Εκπαίδευσης αλλά και την αλλαγή του υπουργού παιδείας το 1958, οι προτάσεις δεν υλοποιούνται τελικά.

Την επόμενη χρονιά (1959), η κυβέρνηση της ΕΡΕ επιχειρεί την αναβάθμιση της Τεχνικής-Επαγγελματικής Εκπαίδευσης.

Πρώτη νομοθετική πράξη αποτελεί το ΝΔ 397/1/2.9.1959 σύμφωνα με το οποίο ιδρύονται δύο δημόσιες τεχνικές σχολές υπομηχανικών, σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη, με ξεχωριστά τμήματα για δομικά, συγκοινωνιακά και υδραυλικά έργα, θερμικούς και υδραυλικούς μηχανικούς καθώς και εγκαταστάσεις βιομηχανικής παραγωγής, ηλεκτρονικών, μεταλλουργών και τοπογράφων. Δικαίωμα φοίτησης έχουν οι απόφοιτοι του Γυμνασίου, της Μέσης Εμπορικής Σχολής και των Τεχνικών Σχολών Βοηθών-Εργοδηγών, έπειτα από τη συμμετοχή τους σε εισαγωγικές εξετάσεις.

Επιπροσθέτως ιδρύονται δημόσιες σχολές τεχνικών βοηθών-εργοδηγών, με 3ετή ή 4ετή διάρκεια φοίτησης στα Ιωάννινα, την Κοζάνη, την Καβάλα, την Αλεξανδρούπολη, τη Χαλκίδα και την Καλαμάτα. Δικαίωμα φοίτησης όσοι έχουν το ενδεικτικό της Ε΄ Τάξης του δτάξιου Γυμνασίου ή της Γ΄ τάξης το υ 6 άξιο υ Γυμνασίου, της Εμπορικής σχολής ή απολυτήριο κατώτερων επαγγελματικών σχολών με πρωτότερη φοίτηση τουλάχιστον 3 ετών.

Μοναδικό μελανό σημείο, υπήρξε η καταβολή διδάκτρων σε συνδυασμό με τη συμμετοχή σε εισαγωγικές εξετάσεις. Αυτά τα μέτρα καθιστούσαν τη φοίτηση των παιδιών, που προέρχονταν από κατώτερα κοινωνικά στρώματα, ανέφικτη.

Στον ίδιο νόμο, σύμφωνα με το άρθρο 27, καταργούνται τα δτάξια γυμνάσια και γίνονται δτάξια. Το πρόγραμμα των 3 πρώτων τάξεων ορίζεται ως κοινό και έχει ανθρωπιστικό χαρακτήρα. Στις 3 επόμενες τάξεις, πέρα των δύο κατευθύνσεων, πρακτική και ανθρωπιστική, δημιουργούνται νέες κατευθύνσεις (τεχνική, οικονομική, αγροτική, ναυτική, ξένων γλωσσών, οικιακής οικονομίας). Η δημοτική περιορίζεται εκ νέου, καθώς διδάσκεται μόνο μέχρι τη Γ δημοτικού. Σε όλες τις υπόλοιπες τάξεις, σε κάθε εκπαιδευτική βαθμίδα χρησιμοποιείται η καθαρεύουσα.

Επίσης, με το νόμο ΝΔ 3971, θεσμοθετείται το «Ανώτερο Εκπαιδευτικό Συμβούλιο». Χωρίζεται σε δύο τμήματα, το «Ανώτατο Συμβούλιο Διοικήσεως Εκπαιδευτικού Προσωπικού» που είχε διοικητικές αρμοδιότητες και το «Ανώτατο Συμβούλιο Εκπαιδευτικού Προγράμματος» που έχει γνωμοδοτικό ρόλο. Καθιερώθηκε, ακόμη και το «Εθνικό Συμβούλιο Εκπαίδευσης» το οποίο όμως ποτέ δεν συνεδρίασε (Ν.Δ. 3971/1959).

Το 1961, τροποποιείται το πρόγραμμα σπουδών του Γυμνασίου, για πρώτη φορά μετά το 1935. Μειώνεται η διδασκαλία των Αρχαίων Ελληνικών κατά μία ώρα, στην οποία διδάσκονται πλέον τα Νέα Ελληνικά ενώ «σπάει» το μονοπώλιο στη διδασκαλία της γαλλικής και εισέρχονται και άλλες ξένες γλώσσες. Στην Ιστορία προστίθεται το μάθημα της Αγωγής του Πολίτη, ενώ υπάρχει πρόβλεψη για διδασκαλία των Οικοκυρικών στα κορίτσια σε πρόσθετες ώρες, εκτός του προκαθορισμένου ωρολογίου προγράμματος.

Γενικότερα, υπήρξε μια προσπάθεια ανάπτυξης του δικτύου της τεχνικο-επαγγελματικής εκπαίδευσης, αλλά τα μέτρα που πάρθηκαν απέτρεψαν μεγάλο πληθυσμό από τη δυνατότητα φοίτησης (Καραφύλλης, 2013:156-157). Την ίδια

εποχή ιδρύονται το Ζάννειο Πειραματικό Τεχνικό Γυμνάσιο, αλλά και η Σ.Ε.Λ.Ε.Τ.Ε (Σχολή Εκπαιδευτικών Λειτουργών Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης) (Βιολέττης, 2013:11).

Κεφάλαιο Ε΄ **Η Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση του 1964** **και η περίοδος της δικτατορίας (1967-1974).**

Στις αρχές της δεκαετίας του '60, ο Γεώργιος Παπανδρέου προχωρεί στην ίδρυση της «Ένωσης Κέντρου», ενός πολιτικού κόμματος που αποτελούνταν από εκπροσώπους διαφορετικών πολιτικών ιδεολογιών (ριζοσπάστες, φιλελεύθεροι, αντιστασιακοί). Το Νοέμβριο του 1963 η Ένωση Κέντρου θα αναδειχθεί νικήτρια στις εκλογές που διεξήχθησαν με σημαντική πλειοψηφία. Παράλληλα, η οικονομική ανάκαμψη της χώρας και το «άνοιγμα» για συνεργασία με την ΕΟΚ δημιουργεί νέες προοπτικές για την Ελλάδα (Μπουζάκης, 2011:223-224). Η εισαγωγή νέων τεχνολογιών στην παραγωγή, η βιομηχανοποίηση της παραγωγής και η συμμαχία της μικροαστικής, αγροτικής και αστικής τάξης δημιούργησαν την ανάγκη εναρμόνισης της εκπαίδευσης με τις νέες κοινωνικοοικονομικές ανάγκες (Ανδρέου, 2000:66).

Πριν ακόμη αναδειχθεί η νέα κυβέρνηση, ειδική επιτροπή στελεχωμένη από σημαντικά πρόσωπα όπως ο Παπανούτσος, ο Παππάς και ο Θεοτοκάς παρουσίασαν μια πλέρια πρόταση όσον αφορά την εκπαιδευτική αναδιάρθρωση, της οποίας τα πιο βασικά σημεία ήταν:

- Αύξηση των εκπαιδευτικών δαπανών.
- Σχεδιασμός ενός μακροπρόθεσμου εκπαιδευτικού προγράμματος.
- Ίδρυση οργάνου με σκοπό την επίβλεψη και καθοδήγηση του εκπαιδευτικού έργου.
- Καθιέρωση δωρεάν εκπαίδευσης, μέσω της κατάργησης των τελών σε Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, των εξετάστρων και παράλληλα παροχή δανείων και υποτροφιών.
- Εκ νέου εισαγωγή και μονιμοποίηση της δημοτικής γλώσσας.
- Οικονομική ενίσχυση των εκπαιδευτικών και μεγαλύτερη μέριμνα για την κατάρτιση και μετεκπαίδευση τους.
- Καθιέρωση της 9χρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης, κατάργηση των εισαγωγικών εξετάσεων στο Γυμνάσιο και διαχωρισμό της Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης σε τρία στάδια: το κολεγιακό τμήμα, τις πτυχιακές σπουδές και τις μεταπτυχιακές σπουδές.
- Καθιέρωση του «πιστοποιητικού ωριμότητας».
- Αναβάθμιση της τεχνικοεπαγγελματικής εκπαίδευσης.

Ο ίδιος ο Γεώργιος Παπανδρέου θα διευθύνει το Υπουργείο Παιδείας, ορίζοντας ως Γενικό Γραμματέα τον Ευάγγελο Παπανούτσο. Το 1964 με νομοθετική πράξη ιδρύονται το Πανεπιστήμιο Πατρών και η Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

Όμως, ο πιο σημαντικός νόμος είναι το ΝΔ 4379/1964 «Περί οργανώσεως και διοικήσεως της γενικής (στοιχειώδους και μέσης) εκπαίδευσέως». Σύμφωνα με το συγκεκριμένο νόμο υλοποιήθηκαν οι παρακάτω εξελίξεις:

- Καθιέρωση δωρεάν παιδείας σε όλες τις βαθμίδες, δωρεάν παροχή διδακτικών βιβλίων και μετακίνηση μαθητών που ζουν σε απομακρυσμένες περιοχές.
- Καθιέρωση 9χρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης.
- Το δτάξιο Γυμνάσιο χωρίζεται σε δύο κύκλους, το 3ετές Γυμνάσιο που είναι γεωργικό, κοινό ή τεχνικό και το 3ετές Λύκειο που είναι είτε κοινό είτε τεχνικό.
- Καθιέρωση της δημοτικής γλώσσας σε όλες τις βαθμίδες και συνδιδασκαλία της καθαρεύουσας στη Μέση Εκπαίδευση.
- Καθιέρωση του λεγόμενου «Ακαδημαϊκού Απολυτηρίου» για την εισαγωγή στο Πανεπιστήμιο.
- Καθιέρωση του μαθητικού συσσιτίου.
- Ίδρυση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.
- Αναθέρωση των Αναλυτικών προγραμμάτων Σπουδών και εισαγωγή ορισμένων μαθημάτων όπως η Κοινωνιολογία και τα Στοιχεία Οικονομικών Επιστημών σε Λύκειο και Παιδαγωγικές Ακαδημίες.
- Διδασκαλία των Αρχαίων Ελληνικών από μετάφραση στο Γυμνάσιο.
- Αύξηση της φοίτησης στις Παιδαγωγικές Ακαδημίες από 2 σε 3 έτη.
- Ίδρυση των ΚΥΣΠΕ, ΚΥΣΔΕ και ΚΥΣΕΕ.
- Αύξηση των κονδυλίων για την εκπαίδευση (Μπουζάκης, 2011:227-228, Ν. 4379/1964).

Ορισμένες παρατηρήσεις πάνω στις αλλαγές έχουν μεγάλο ενδιαφέρον, δεδομένου ότι άλλαξε η μορφή του σχολικού δικτύου.

Καταργούνται οι εισαγωγικές εξετάσεις από το Δημοτικό προς το Γυμνάσιο και από το Γυμνάσιο προς το Λύκειο. Στη Μέση εκπαίδευση η δημοτική κατέχει ισότιμη θέση με την καθαρεύουσα. Αλλάζει το πρόγραμμα σπουδών στο Γυμνάσιο όπου διδάσκονται αρχαία ελληνικά από μετάφραση, ξένη γλώσσα, ιστορία, μαθηματικά (τα οποία είναι και τα βασικά μαθήματα), φυσικές επιστήμες, γεωγραφία, θρησκευτικά, υγιεινή, στοιχεία δημοκρατικού πολιτεύματος, καλλιτεχνικό σχέδιο, μουσική, γυμναστική, πρακτικές γνώσεις για κύρια επαγγέλματα και παιδοκομία, νοσηλευτική και στοιχεία οικιακής οικονομίας για τα κορίτσια αποκλειστικά. Το ίδιο πρόγραμμα υπάρχει και στο Λύκειο με την ύπαρξη κάποιων άλλων νέων μαθημάτων όπως η «Εισαγωγή στην κοινωνιολογία» και τα «Στοιχεία φιλοσοφίας και ψυχολογίας». Στη Μέση Εκπαίδευση συγκαταλέγονται πλέον και οι σχολές εξειδίκευσης τεχνικών, με διάρκεια φοίτησης 1 έως 3 χρόνια. Δικαίωμα φοίτησης έχουν οι απόφοιτοι του Τεχνικού Γυμνασίου και οι αποφοιτήσαντες της τρίτης τάξης του Γενικού Γυμνασίου, υπό τον όρο να έχουν φοιτήσει στην τελευταία τάξη του Τεχνικού Γυμνασίου και να παρακολουθήσουν τα αντίστοιχα μαθήματα. Οι απόφοιτοι των σχολών αυτών μπορούσαν να εισέλθουν στο Τεχνικό-επαγγελματικό Λύκειο άνευ εξετάσεων. Επίσης, οι απόφοιτοι αυτού του τύπου Λυκείου μπορούσαν, χωρίς εξετάσεις, να εγγραφούν στη δεύτερη τάξη της σχολής υπομηχανικών.

Επιπλέον, η καθιέρωση του «Ακαδημαϊκού Απολυτηρίου» αλλάζει τον τρόπο εισαγωγής στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Η βαθμολογία του απολυτηρίου βγαίνει με τα συμψηφισμό της γενικής βαθμολογίας των δύο τελευταίων τάξεων μαζί με τη βαθμολογία σε πανελλήνιες εξετάσεις πάνω στα βασικά μαθήματα. Υπάρχουν δύο τύποι απολυτηρίου, ο πρώτος που δίνει το δικαίωμα εγγραφής στη Θεολογική, Νομική και Φιλοσοφική Σχολή και ο δεύτερος που δίνει τη δυνατότητα εγγραφής σε Φυσικομαθηματική, Ιατρική, Οδοντιατρική, Κτηνιατρική, Γεωπονική και Πολυτεχνείο. Αμφότεροι τύποι παρείχαν πρόσβαση σε όλες τις άλλες σχολές. Δυστυχώς το γεγονός ότι κάθε σχολή δεχόταν προκαθορισμένο αριθμό εισακτέων, δεν καθιστούσε το απολυτήριο ως εχέγγυο για την εισαγωγή στο Πανεπιστήμιο.

Στις Παιδαγωγικές Ακαδημίες πρόσθετες προϋποθέσεις ήταν η ανυπαρξία προβλημάτων υγείας καθώς και δυσκολιών στην εκφορά λόγου. Η αύξηση φοίτησης από 2 σε 3 χρόνια, η αναδιάρθρωση του προγράμματος σπουδών και η δημιουργία κατεύθυνσης ειδίκευσης των σπουδαστών (ιστοριοφιλολογική ή φυσικομαθηματική) ικανοποίησε το αίτημα για ενίσχυση της κατάρτισης των εκπαιδευτικών.

Σημαντική υπήρξε και η ίδρυση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, με το άρθρο 21 του ΝΔ 4379, με έδρα την Αθήνα. Οι αρμοδιότητες που είχε αφορούσαν την επιστημονική έρευνα σε πρακτικό και θεωρητικό επίπεδο σχετικά με τα προβλήματα της εκπαίδευσης, την καθοδήγηση του διδακτικού προσωπικού στην άσκηση του έργου τους, τον καθορισμό της διδακτέας ύλης και των διδακτικών μεθόδων, την οργάνωση της διοίκησης στα σχολεία, τη διοργάνωση κάθε είδους σεμιναρίων για την ενημέρωση και μετεκπαίδευση των εκπαιδευτικών.

Εκτός από τα Κεντρικά Υπηρεσιακά Συμβούλια για κάθε βαθμίδα, ιδρύθηκαν το Συμβούλιο Παιδαγωγικού Προσωπικού Παιδαγωγικών Ακαδημιών, το Συμβούλιο Επιλογής Εποπτικού Προσωπικού Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και το αντίστοιχο συμβούλιο για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (Καραφύλλης, 2013:160-164).

Συνολικά, η συγκεκριμένη μεταρρύθμιση υπήρξε ιδιαίτερα ριζοσπαστική καθώς «ξεκόλλησε» από το πνεύμα του ελληνοχριστιανικού ιδεώδους. Χωρίς να το καταργεί, εισήγαγε καινοτόμα στοιχεία όπως νέα μαθήματα στο πρόγραμμα σπουδών, την ισότιμη αντιμετώπιση δημοτικής και καθαρεύουσας, ενώ η μεγαλύτερη αλλαγή ήταν η οικονομική ελάφρυνση με την κατάργηση των διάφορων τελών που επέτρεπε την ολοκλήρωση της 9χρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης και στα πιο χαμηλά κοινωνικά στρώματα (Καραφύλλης, 2013: 168-169).

Ωστόσο, μια τόσο ριζοσπαστική μεταρρύθμιση επρόκειτο να προκαλέσει αντιδράσεις οι οποίες προέρχονταν τόσο από πολιτικούς όσο και από εκπαιδευτικούς φορείς. Η Ε.Ρ.Ε θα αντιδράσει πρώτη ζητώντας ακύρωση του νόμου 4379/1964, ενώ αρκετές ομάδες όπως η Ακαδημία των Αθηνών, η Φιλοσοφική και Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών, η Εταιρεία Ελλήνων Φιλολόγων και οι Γενικοί Επιθεωρητές.

Επίσης θα δεχθούν επίθεση και οι πρωταγωνιστές της μεταρρύθμισης. Ο Ευάγγελος Παπανούτσος θα κατηγορεί ως άθεος από την Ιερά Σύνοδο, ενώ ο Ιωάννης Κακριδής θα κατηγορηθεί ως δημοτικιστής και υπαίτιος για τη προσπάθεια διαστρέβλωσης της γλώσσας (παλαιότερη πρόταση του για καθιέρωση του μονοτονικού συστήματος).

Η διαμάχη θα κορυφωθεί μέσω του Τύπου, όπου τρία διαφορετικά πολιτικά-ιδεολογικά ρεύματα (Δεξιό-συντηρητικό, Αστικό-φιλελεύθερο, αριστερό) θα ασκήσουν κριτική πάνω στο εκπαιδευτικό σύστημα και τις εφαρμοζόμενες αλλαγές (Μπουζάκης, 2011:233-234).

Οι πολιτικές εξελίξεις θα αναστείλουν την πλήρη εφαρμογή της μεταρρύθμισης καθώς τον Ιούλιο του 1965 θα λάβει χώρα η «αποστασία» κάποιων βουλευτών της Ένωσης Κέντρου που θα οδηγήσει στην πτώση της κυβέρνησης με πρωθυπουργό το Γεώργιο Παπανδρέου (Καραφύλλης, 2013:170). Τα λεγόμενα Ιουλιανά προκάλεσαν σειρά αλλαγών στην εκπαίδευση με πρώτη από όλες την παραίτηση του Ευάγγελου Παπανούτσου από τη θέση του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Παιδείας.

Η διάθεση της νέας ηγεσίας του Υπουργείου αποτυπώνεται στις δηλώσεις του νέου Υπουργού Παιδείας Ε.Σαββόπουλου σχετικά με τα βιβλία της μεταρρύθμισης του 1964: «Έδωσα εντολήν και συνεστήθησαν επιτροπαί υπό την προεδρίαν του Γενικού Γραμματέως και βάσει των πορισμάτων των θα αποφανθώμεν εάν θα χρησιμοποιηθούν ή θα αποσταλούν προς πολτοποίησην». Οι Παπανούτσος και Παπανδρέου θα αντιδράσουν άμεσα και θα κάνουν λόγο για συνομοσία κατά της παιδείας. Δυστυχώς, τόσο οι «αποστάτες» όσο και η Ε.Ρ.Ε αντιτίθενται ξεκάθαρα στα μέτρα της μεταρρύθμισης.

Ο επόμενος πρωθυπουργός Στεφανόπουλος και ο νέος Υπουργός Παιδείας Αλαμανής θα υποστηρίξουν την Μεταρρύθμιση σε ομιλίες τους ενώπιον εκπαιδευτικών. Σε αυτό θα βοηθήσουν και φορείς όπως η Δ.Ο.Ε και η Ο.Λ.Μ.Ε οι οποίες αν και δεν συμφωνούσαν πλήρως σε όλες τις διατάξεις της μεταρρύθμισης, θα την στηρίζουν με έντυπες δηλώσεις τους στον Τύπο (Μπουζάκης, 2011:235-238). Στα επόμενα χρόνια η εφαρμογή της μεταρρύθμισης θα γίνει με αργούς ρυθμούς.

Ωστόσο, η διαδικασία εφαρμογής θα διακοπεί με την επιβολή του δικτατορικού καθεστώτος της 21^{ης} Απριλίου 1967. Η έλευση των δικτατόρων-συνταγματαρχών θα προκαλέσει άμεσες αλλαγές όπως η κατάργηση του μαθήματος «Στοιχεία Δημοκρατικού Πολιτεύματος» από το πρόγραμμα σπουδών και στη θέση τους οι μαθητές θα διδάσκονταν το νόημα της «Επανάστασης» των συνταγματαρχών.

Εκδίδεται ο Α.Ν 129/19.6.1967 «Περί οργανώσεως και διοικήσεως της Γενικής Εκπαιδύσεως» σύμφωνα με τον οποίο καταργείται οποιαδήποτε αλλαγή συντελέστηκε με την μεταρρύθμιση του 1964. Οι αποφάσεις της δικτατορίας αντικατοπτρίζονται στο νόμο, καθώς έχουμε τις εξής αλλαγές:

- Η υποχρεωτική φοίτηση μειώνεται σε 6 από 9 χρόνια.
- Επαναφορά των εισαγωγικών εξετάσεων για το Γυμνάσιο, μέτρο που προκάλεσε τη μείωση του αριθμού των φοιτούντων στη Μέση Εκπαίδευση.
- Στο Γυμνάσιο θεσπίζεται νέο πρόγραμμα σπουδών όπου τα Αρχαία Ελληνικά διδάσκονται 44ώρες-σε όλες τις τάξεις-ανά εβδομάδα, ενώ η διδασκαλία επικεντρώνεται σε γραμματική, συντακτικό και κανόνες.
- Κατάργηση του Λυκείου και επέκταση του Γυμνασίου στα 6 χρόνια, χωρισμένο σε 2 κύκλους, ένα κατώτερο και ένα ανώτερο, αμφότεροι διάρκειας 3 ετών. Ο ανώτερος έχει δύο κατευθύνσεις, την θεωρητική ανθρωπιστικού χαρακτήρα και τη θετική, με έμφαση στις θετικές επιστήμες.

- Περιορισμός της δημοτικής στις τρεις πρώτες τάξεις του Δημοτικού και επαναφορά της καθαρεύουσας σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης.
- Απόσυρση των βιβλίων της μεταρρύθμισης του 1964 και επανέκδοση των βιβλίων που κυκλοφορούσαν πριν το 1963.
- Κατάργηση του τρίτου έτους φοίτησης στις Παιδαγωγικές Ακαδημίες και αποφασίστηκε η ίδρυση Διδασκαλείων Δημοτικής και Μέσης Εκπαίδευσης που θα ασχολούνταν με τη μετεκπαίδευση των εκπαιδευτικών.

Με τον ΑΝ 40/19.6.1967 αποφασίζεται η αλλαγή στον τρόπο εισαγωγής των υποψηφίων στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, καθώς ως προϋποθέσεις θέτονται το υψηλό φρόνημα, το άμεμπτο ήθος και ο ανάλογος χαρακτήρας, ενώ δίνεται τα δικαίωμα στους Λυκειάρχες να προτείνουν αριθμό υποψηφίων προς εισαγωγή σε σχολές, που να μην υπερβαίνει το 15% επί του συνόλου. Επρόκειτο για μια ρύθμιση που ευνοούσε αποκάλυπτα τους υποψήφιους-υποστηρικτές του καθεστώτος ως προς την εισαγωγή τους στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.

Με τον ΑΝ 59/24.6.1967 καταργείται το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο με την επαναφορά των μελών του στις προηγούμενες θέσεις τους. Η αιτιολόγηση της κατάργησης από τον Υπουργό Παιδείας Καλαμποκιά, ήταν ότι τα μέλη του Ινστιτούτου υποστήριξαν μόνο μια πολιτική παράταξη, είχαν διοριστεί με μη αξιοκρατικά κριτήρια και οι επιδράσεις τους σε θέματα εκπαίδευσης ήταν ιδιαίτερα αντιεθνικές. Τραγελαφικό στοιχείο αποτελεί η πρόσθετη δήλωση ότι ήταν αξιόμημπη η ονομασία λόγω της ξενικής προέλευσης της (Καραφύλλης, 2013:171-173).

Επιπλέον το καθεστώς της 21^{ης} Απριλίου 1967 φρόντισε να στελεχώσει όλα τα Υπουργεία με υποστηρικτές της δικτατορίας. Την περίοδο 1967-1969 διορίστηκε ως Υπουργός Παιδείας ο Θεοφύλακτος Παπακωνσταντίνου, ειδήμων στη θεματολογία που αφορούσε την προπαγάνδα και τις μεθόδους εφαρμογής προς εξυπηρέτηση των συμφερόντων του καθεστώτος. Με τη στήριξη του ομοϊδεάτη Πρωθυπουργού Κωνσταντίνου Κόλλια, προχώρησε στην εφαρμογή των εκκαθαρίσεων των Πανεπιστημίων της χώρας από αντιφρονούντες διανοούμενους, ενώ αξιοποίησε τον Τύπο και τα σχολεία για να καταστήσει νόμιμες τις ενέργειες του.

Το ελληνοχριστιανικό ιδεώδες επανήλθε στην εκπαιδευτική πολιτική με βάση το πνεύμα του 1952, καθώς η καθαρεύουσα επανέρχεται ως επίσημη γλώσσα του κράτους και της εκπαίδευσης. Παρότι υπήρχε μια σύγχυση ως προς την ουσία του ελληνοχριστιανικού ιδεώδους, το δικτατορικό καθεστώς αξιοποίησε την έννοια όπως το βόλευε.

Ο έλεγχος στα εκπαιδευτικά πράγματα ενισχύθηκε με την προμελετημένη στελέχωση των ανώτερων κλιμακίων. Για να επιτευχθεί αυτό εκδόθηκε το Ν.Δ.651/70. Σύμφωνα με αυτό η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών χωρίστηκε σε πέντε επίπεδα ελέγχου, ξεκινώντας από τον διευθυντή της σχολικής μονάδας μέχρι τον προϊστάμενο εκπαιδευτικό σύμβουλο σε επίπεδο εκπαιδευτικής περιφέρειας, μέσω ειδικών εντύπων αξιολόγησης. Το Νομοθετικό αυτό Διάταγμα που τέθηκε σε εφαρμογή, επικεντρώθηκε στο υπηρεσιακό καθεστώς εν αντιθέσει με τον Α.Ν. 129/67 που αφορούσε περισσότερο τη διοικητική αναδιάρθρωση, ο οποίος όριζε ότι:

- Η περιφερειακή οργάνωση του εκπαιδευτικού συστήματος επιτυγχάνεται με τη διαίρεση της χώρας σε δέκα ξεχωριστές εκπαιδευτικές περιφέρειες και στη καθεμιά υπάρχει ένας εκπαιδευτικός-σύμβουλος μέλος του Α.Ε.Σ που αποτελεί τον κύριο εκπρόσωπο.
- Θα υπάρχει 10ωρη, επιπρόσθετη υποχρεωτική απασχόληση με χαρακτήρα υπερωρίας για όλους τους εκπαιδευτικούς της Μέσης Εκπαίδευσης.
- Κατά το διορισμό των εκπαιδευτικών της ίδιας βαθμίδας υπάρχει χαμηλότερο βαθμολογικό κλιμάκιο.
- Δημιουργία ενός δυσκολότερου συστήματος μεταθέσεων, πλήρωσης θέσεων στελεχών της εκπαίδευσης, καθώς και της ενδοϋπηρεσιακής εξέλιξης των εκπαιδευτικών.

Παρόλα αυτά, παρατηρείται μια σταθερότητα στην εκπαιδευτική πραγματικότητα, καθώς οι μαζικές απολύσεις των πρώτων ετών έχουν καταλαγιάσει σε μεγάλο βαθμό, χωρίς να εκλείπει φυσικά ο ασφυκτικός έλεγχος σε όλα τα επίπεδα.

Με το νόμο 651/70 ουσιαστικά αρχίζει να υπάρχει μια ξεκάθαρη αμφισβήτηση του καθεστώτος από την πλευρά των εκπαιδευτικών της Μέσης Εκπαίδευσης μαζί με το συνδικαλιστικό τους όργανο, την Ο.Λ.Μ.Ε. Η αύξηση των ωρών διδασκαλίας σε συνδυασμό με τη δυσμένεια στις μεταθέσεις και την αυστηρότητα στο σύστημα διορισμών οδήγησε στην υιοθέτηση της παραπάνω στάσης από πλευράς των εκπαιδευτικών. Η αντίδραση παρέμεινε αμείωτη και την επόμενη χρονιά (1971), καθώς η επιτροπή παιδείας που συγκροτήθηκε από τον Γεώργιο Παπαδόπουλο τον Ιούνιο του ίδιου έτους, πρότεινε το 8ετες Δημοτικό έναντι του 7ετούς Γυμνασίου της Ο.Λ.Μ.Ε., ενώ ταυτόχρονα οι συζητήσεις αφορούσαν κυρίως τη διάρθρωση των εκπαιδευτικών βαθμίδων και τη γλώσσα της εκπαίδευσης.

Τα τελικά πορίσματα διαμόρφωσαν την πραγματικότητα των παραπάνω ζητημάτων ως εξής:

- Η δετής υποχρεωτική εκπαίδευση συμπληρώνεται είτε σε δετές δημοτικό είτε σε δετές μαζί με τις δύο πρώτες τάξεις του Γυμνασίου.
- Στις τάξεις της υποχρεωτικής εκπαίδευσης χρησιμοποιείται η δημοτική και στις περαιτέρω σπουδές η καθαρεύουσα.
- Εκ νέου εισαγωγή του τρίτου έτους σπουδών στις Παιδαγωγικές Ακαδημίες.
- Αναδιάρθρωση της Επαγγελματικής εκπαίδευσης με βάση τις ανάγκες της χώρας και κατάργηση της κατώτερης βαθμίδας της.

Ωστόσο, το στρατιωτικό κλίμα, σε συνδυασμό με τη συνεχή αλλαγή προσώπων στα ανώτερα κλιμάκια της Εκπαίδευσης και της πολιτικής σκηνής και με αποκορύφωμα τα γεγονότα του Πολυτεχνείου στις 17 Νοεμβρίου του 1973 απέτρεψαν οποιαδήποτε εφαρμογή των πορισμάτων.

Από αυτό το χρονικό σημείο και έπειτα αρχίζει να επικρατεί μια τεχνοκρατική λογική στην εκπαίδευση και ουσιαστικά η εκπαίδευση συνδέεται με τις επιταγές της εκβιομηχάνισης και της οικονομικής ανάπτυξης που βασίζεται στο νέο σύστημα παραγωγής (Τριαντάφυλλος, 2011, 244-248).

Αλλαγές συντελέστηκαν και στα προγράμματα των σπουδών πρώτα το 1969 και έπειτα το 1973. Στη πρώτη φορά είχαμε μια αμυδρή μείωση των ωρών διδασκαλίας

των Αρχαίων Ελληνικών και μια εξίσου αμυδρή αύξηση των ωρών διδασκαλίας των μαθηματικών και των φυσικών επιστημών. Τα κοινωνικά μαθήματα (Θρησκευτικά, Φιλοσοφία, Ιστορία και Γεωγραφία) αποτελούσαν το 1/5 των ωρών διδασκαλίας/εβδομάδα. Το διδακτικό αντικείμενο σε κάθε μάθημα παραμένει ίδιο και επαναλαμβάνεται από τάξη σε τάξη. Οι υποδείξεις στον τρόπο διδασκαλίας είναι έντονες και είναι απόρροια του ασφυκτικού ελέγχου που ασκεί το καθεστώς για να αποτρέψει τυχόν αμφισβητήσεις της ιδεολογικής ταυτότητας που είχαν επιβάλλει οι δικτάτορες στη χώρα. Το πρόγραμμα σπουδών του 1973, διέπεται από ένα τεχνοκρατικό πνεύμα, εμφανώς επηρεασμένο από τις προτάσεις της Επιτροπής Παιδείας που είχε συσταθεί πριν λίγο καιρό, παρότι δεν καταρτίστηκε πλήρως με βάση τις υποδείξεις της Επιτροπής. Η Μουσική είναι προαιρετικό μάθημα στην Δ΄ και Ε΄ τάξη του Δημοτικού. Η «Αγωγή του Πολίτη» και τα «Στοιχεία Επαγγελματικού Προσανατολισμού» γίνονται ένα ενιαίο μάθημα. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα σπουδών εν τέλει αποσύρθηκε λόγω μη οριστικοποίησης του (Ανδρέου, 2000: 79).

Το 1970 η Χούντα, προκειμένου να συμβαδίσει με τις οικονομικές εξελίξεις σε παγκόσμια κλίμακα, αναμόρφωσε την Τεχνικο-Επαγγελματική Εκπαίδευση με την ίδρυση των Κ.Α.Τ.Ε ή ΚΑΤΕΕ. Τα λεγόμενα Κέντρα Ανωτέρας Τεχνικής Εκπαίδευσης ουσιαστικά ήταν μία κίνηση από την δικτατορική κυβέρνηση που προσέδιδε ένα τεχνοκρατικό πνεύμα στην εκπαίδευση. Για την ίδρυση τους, μάλιστα το καθεστώς των συνταγματαρχών προχώρησε στην σύναψη δανείου με τη Διεθνή ή Παγκόσμια Τράπεζα.

Οι ανώτερες αυτές Τεχνικές Σχολές εντάχθηκαν στη Μέση Εκπαίδευση, μετά το Γυμνάσιο και κατ'ουσίαν ήταν μια μικρογραφία της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης ειδικοτήτων όπως οι τεχνολόγοι μηχανικοί, τα στελέχη επιχειρήσεων και οι υπομηχανικοί, με βάση τις επιθυμίες του «αρχηγού της επανάστασης».

Ιδρύθηκαν σε περιοχές όπου υπήρχαν οι έδρες των πανεπιστημίων, αλλά το μεγάλο μειονέκτημα υπήρξε η έλλειψη επικοινωνίας και συντονισμού των συμβαλλόμενων φορέων στην κατασκευή και διαμόρφωση των εκπαιδευτικών αυτών ιδρυμάτων. Η διάρκεια των σπουδών είχε ως μέγιστο χρονικό όριο τα 3 χρόνια, ενώ απώτερος στόχος ήταν η στελέχωση της αγοράς εργασίας με απόφοιτους που ήταν καταρτισμένοι σύμφωνα με τον νέο παγκόσμιο πνεύμα της καπιταλιστικής οικονομίας.

Η άποψη αυτή ενισχύεται από το γεγονός ότι η τότε κυβέρνηση προχώρησε στη σύναψη νέων δανείων για τη χρηματοδότηση των ΚΑΤΕΕ και των σχολών εργατοτεχνιτών του ΟΑΕΔ. Παρότι το Τεχνικό Επιμελητήριο της Ελλάδας επιδείκνυε μια στάση δυσπιστίας απέναντι σε αυτό το θεσμό, τα ΚΑΤΕΕ παρέμειναν για αρκετά χρόνια ενεργά (και μετά τη μεταπολίτευση).

Την ίδια χρονική περίοδο λαμβάνει χώρα και η αναδιάρθρωση της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης. Καταρχήν το δίκτυο των επαγγελματικών σχολών ανά την Ελλάδα ενισχύεται με την ίδρυση νέων σχολών, ώστε να μην υπάρχει εξάρτηση από την πρωτοβουλία των ιδιωτών. Η εκπαίδευση του διδακτικού προσωπικού των ΚΑΤΕΕ έχει πλέον υποχρεωτικό χαρακτήρα και αναλαμβάνεται από την Σ.Ε.Λ.Ε.Τ.Ε. .

Επιπλέον, η Επαγγελματική Εκπαίδευση αντιμετωπίζεται ως ένα ανεξάρτητο εκπαιδευτικό δίκτυο και διαθέτει δικό του συμβούλιο διοίκησης (Καραφύλλης, 2013:173-174, Τριαντάφυλλος, 2011:249).

Όσον αφορά τη γλώσσα της εκπαίδευσης, παρατηρούμε ότι οι στρατιωτικοί προσπαθούσαν να επιβάλλουν τη δικιά τους ιδεολογία στο χώρο της εκπαίδευσης. Για να επιτευχθεί εκδόθηκε και δόθηκε δωρεάν στους μαθητές, το βιβλίο «Εθνική Γλώσσα». Εκδότης και συγγραφέας του βιβλίου υπήρξε το Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων, ενώ οι βασικές ιδέες που αναφέρονταν στο βιβλίο ήταν οι εξής: α) Η δημοτική γλώσσα είχε μια γραμματική η οποία εξελίχθηκε άναρχα και χωρίς κανένα σύστημα, β) οι πρωτεργάτες της δημοτικής δεν είχαν την ελληνική ως μητρική τους γλώσσα, γ) η καθαρεύουσα ήταν η γλώσσα της λογικής και κατ'επέκταση γλώσσα της επιστήμης. Αντίθετα, η δημοτική ήταν γλώσσα του συναισθήματος και χρησιμοποιούνταν σχεδόν αποκλειστικά στη λογοτεχνία. Επίσης, στο βιβλίο υπήρχε διάχυτη η ιδέα ότι πρώτα έπρεπε να διδάσκεται η καθαρεύουσα και η δημοτική να περιοριστεί στις τελευταίες τάξεις του Γυμνασίου.

Γενικότερα, υπήρχε έντονη προπαγάνδα υπέρ της καθαρεύουσας και ενάντια στη δημοτική σε όλη την έκταση του βιβλίου. Παρόλα αυτά, αρκετοί λόγιοι εξέδωσαν κάποια συγγράμματα-βιβλία που συνηγορούσαν υπέρ της δημοτικής. Ο ίδιος ο Γεώργιος Παπαδόπουλος τήρησε ουδέτερη στάση, ενώ η πρόταση του ήταν η διδασκαλία του καλύτερου συντακτικού και της καλύτερης γραμματικής, ώστε να υπάρξει μια συντονισμένη διδασκαλία στο θέμα της γλώσσας. Εν τέλει, όμως πήρε το μέρος των υποστηρικτών της καθαρεύουσας (Τριαντάφυλλος, 2011:249-250).

Κεφάλαιο ΣΤ΄ Η Μεταρρύθμιση 1976-1977 και οι αλλαγές μέχρι το 1980.

Η πτώση της Χούντας τον Ιούλιο του 1974, αποκαλύπτει την επιτακτική ανάγκη για αναδιάρθρωση του εκπαιδευτικού συστήματος σε ένα δημοκρατικό πλαίσιο. Η κυβέρνηση εθνικής ενότητας που συγκροτήθηκε προσωρινά, με Υπουργό Παιδείας τον Νικόλαο Λούρο, προετοίμασε το έδαφος για τις επερχόμενες αλλαγές με την εκκαθάριση των δημοσίων υπαλλήλων από τους υποστηρικτές της Χούντας και την εκ νέου πρόσληψη των απολυθέντων, επί δικτατορίας, δημοσίων υπαλλήλων, εκπαιδευτικών και συγγραφέων (Τριτάκη, 2014:22).

Στην πολιτική σκηνή γίνεται άρση του νομικού αποκλεισμού του ΚΚΕ, ενώ ιδρύονται νέα κόμματα (ΠΑΣΟΚ και ΝΔ) και δημιουργείται μια νέα πολιτική πραγματικότητα. Υπάρχει η διάθεση ανανέωσης στην πολιτική σκηνή, τόσο σε πρόσωπα όσο και σε ιδεολογικό επίπεδο. Στις εκλογές της 17 Νοεμβρίου του 1974 η Νέα Δημοκρατία θα κερδίσει τις εκλογές και ο Πρωθυπουργός Κωνσταντίνος Καραμανλής σε προεκλογική του ομιλία θα έχει διατυπώσει τους στόχους της παιδείας, που είναι να «μορφώσει ελευθέρους ανθρώπους, να διαπλάσει χαρακτήρα

και να εξοπλίσει κάθε νέο με όσες γνώσεις χρειάζεται για την επαγγελματική του επιτυχία».

Πριν από οποιαδήποτε άλλη ενέργεια προκήρυξε δημοψήφισμα το Δεκέμβριο του 1974 που έληξε με την απόφαση απομάκρυνσης του Βασιλιά από το θρόνο. Έτσι οι πολιτικές δυνάμεις της χώρας είχαν πλέον μια μεγάλη ελευθερία κινήσεων.

Το ΠΑΣΟΚ στην ιδρυτική του διακήρυξη στις 3 Σεπτεμβρίου του ίδιου έτους ανακοινώνει το σχέδιο του για την εκπαίδευση, στην οποία δεν επιδιώκεται η επιμήκυνση της γνώσης αλλά η διάπλαση πολιτών με ελεύθερη σκέψη και κοινωνική ευθύνη. Στην ίδια εκπαιδευτική γραμμή τοποθετούνται και οι υπόλοιπες πολιτικές παρατάξεις της Ελλάδας.

Η σύγκλιση αυτή θα αποτυπωθεί στο νέο Σύνταγμα και πιο συγκεκριμένα στο άρθρο 16. Το συγκεκριμένο άρθρο ισχύει μέχρι σήμερα και ορίζει ότι:

- «Η τέχνη και η επιστήμη, η έρευνα και η διδασκαλία είναι ελεύθερες, η δε ανάπτυξις και προαγωγή αυτών αποτελεί υποχρέωσιν του Κράτους. Η ακαδημαϊκή ελευθερία και η ελευθερία της διδασκαλίας δεν απαλλάσσουν από του καθήκοντος της υπακοής στο Σύνταγμα».
- «Η παιδεία αποτελεί βασικήν αποστολήν του Κράτους, έχει δε ως σκοπόν την ηθικήν, πνευματικήν, επαγγελματικήν και φυσικήν αγωγήν των Ελλήνων, την ανάπτυξιν της εθνικής και θρησκευτικής συνειδήσεως και την διάπλασιν αυτών ως ελεύθερων και υπεύθυνων πολιτών».
- «Τα έτη της υποχρεωτικής φοίτησεως δεν δύνανται να είναι ολιγότερα των εννέα».
- «Πάντες οι Έλληνες έχουν το δικαίωμα δωρεάν παιδείας, καθ'όλας τας βαθμίδας αυτής, εις τα κρατικά εκπαιδευτήρια. Το Κράτος ενισχύει τους διακρινόμενους ως και τους δεομένους αρωγής ή ειδικής προστασίας σπουδαστάς, αναλόγως προς τας ικανότητάς αυτών».
- «Η ανώτατη εκπαίδευσις παρέχεται αποκλειστικώς υπό ιδρυμάτων αποτελούντων νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, πλήρως αυτοδιοικουμένων. Τα ιδρύματα ταύτα τελούν υπό την εποπτεία του Κράτους και δικαιούνται της οικονομικής ενισχύσεως αυτού, λειτουργούν δε επί τη βάσει των περί οργανισμών αυτών νόμων. Συγχώνευσις ή κατάτμισις ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων δύναται να χωρήσῃ και κατά παρέκκλισιν πάσης διατάξεως, ως νόμος ορίζει» (Καραφύλλης, 2013:177-178, Χαραλάμπους, 2011: 254-257).

Η κυβερνητική πολιτική του Κωνσταντίνου Καραμανλή ως προς την παιδεία θα έχει διακομματικό χαρακτήρα και θα προσπαθήσει να είναι μόνιμη και να συνεχιστεί από οποιοδήποτε άλλο κόμμα μακροπρόθεσμα. Η εφαρμογή των πρωτοβουλιών θα ξεκινήσει με το διορισμό του Γεωργίου Ράλλη το 1976 και με δύο «μεγάλες συσκέψεις» που αφορούσαν την εκπαίδευση. Η μεγάλη διαφορά που υπάρχει σε σχέση με το παρελθόν είναι ότι οι «φωνές» εναντίον των μεταρρυθμίσεων έχουν σιγήσει και πλέον όλες οι πολιτικές δυνάμεις της Ελλάδας είναι ευνοϊκά κείμενες απέναντι σε μεταρρυθμίσεις.

Η αρχή της μεταρρύθμισης θα γίνει με την ίδρυση των ΚΕΜΕ, που αποτελεί την εξέλιξη του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου που είχε καταργηθεί επί Χούντας.

Θεσμοθετήθηκε με το νόμο 186/1975, ενώ στη συνέχεια έχουμε δύο νέους νόμους, τον 309/1976 («Περί Οργανώσεως και Διοικήσεως της Γενικής Εκπαιδεύσεως») και τον 576/1977 («Περί Οργανώσεως και Διοικήσεως της Μέσης και Ανωτέρας Επαγγελματικής Τεχνικής Εκπαιδεύσεως»).

Με βάση το άρθρο 2 (παραγράφοι 1 και 2) του νόμου 309/1976 έχουμε τις παρακάτω ρυθμίσεις:

- Καθιέρωση της δημοτικής ως όργανο, αντικείμενο και γλώσσα διδασκαλίας, ενώ ως Νεοελληνική γλώσσα ορίζεται η γλώσσα των Ελλήνων συγγραφέων και αυτή που χρησιμοποιείται από το λαό.
- Η υποχρεωτική εκπαίδευση επεκτείνεται στα 9 χρόνια και με βάση το νέο Σύνταγμα.
- Η γενική εκπαίδευση αποτελείται από τα Νηπιαγωγεία, τα Δημοτικά Σχολεία, τα Γυμνάσια και τα Λύκεια. Η εκπαίδευση είναι δωρεάν σε όλες τις βαθμίδες και τους τύπους σχολείων.
- Η φοίτηση στο νηπιαγωγείο είναι διετής και προαιρετική, αλλά με προεδρικό διάταγμα μπορεί να γίνει υποχρεωτική. Με το Π.Δ 476/31/5/1980 ορίζεται και ο στόχος του νηπιαγωγείου, που είναι να συμπληρώσει την οικογενειακή ανατροφή και να δημιουργήσει πρωτολειακές βάσεις στα παιδιά όσον αφορά τις δεξιότητες και τη συμπεριφορά τους. Η αναλογία νηπιαγωγού/νήπια είναι 1/30.
- Η φοίτηση στο δημοτικό διαρκεί 6 χρόνια και είναι υποχρεωτική. Μειώνονται οι ώρες διδασκαλίας των δασκάλων και η αναλογία μαθητών/δάσκαλο μεταβάλλεται και γίνεται 1/30. Με βάση το άρθρο 10 του νόμου 309/1976 θέτονται οι πρώτες εμπειρίες στις αναπτυσσόμενες ψυχοσωματικές δομές αλλά και οι βάσεις της αγωγής του σε ανθρωπιστικό, πολιτιστικό, θρησκευτικό, εθνικό, ηθικό και φυσικό επίπεδο. Τα διδασκόμενα μαθήματα είναι τα:

1. Θρησκευτικά
2. Ελληνική γλώσσα
3. Ιστορία
4. Σπουδή του Περιβάλλοντος
5. Φυσική-Χημεία
6. Γεωγραφία
7. Αριθμητική-Γεωμετρία
8. Αγωγή του Πολίτη
9. Ιχνογραφία-Χειροτεχνία
10. Ωδική και Γυμναστική.

Χρησιμοποιούνται νέα διδακτικά βιβλία, με σημαντικότερο το Συντακτικό και τη Γραμματική (του Μανώλη Τριανταφυλλίδη) της δημοτικής.

- Το 6χρονο Γυμνάσιο χωρίζεται σε δύο κύκλους, το 3ετες Γυμνάσιο και το 3ετες Λύκειο. Το άρθρο 26 του νόμου 309 ορίζει τον πρώτο κύκλο ως υποχρεωτικό και καταργούνται οι εισαγωγικές εξετάσεις από το Δημοτικό προς το Γυμνάσιο. Επίσης, με το άρθρο 25 ορίζεται ο σκοπός του Γυμνασίου που είναι η διεύρυνση των γνώσεων και η προετοιμασία για την επόμενη βαθμίδα της εκπαίδευσης. Τα μαθήματα που διδάσκονται είναι:

1. Θρησκευτικά
2. Αρχαία Ελληνικά, τα οποία διδάσκονται από μεταφράσεις
3. Έκθεση
4. Νέα Ελληνική Γραμματεία
5. Ιστορία
6. Μαθηματικά
7. Φυσική
8. Χημεία
9. Γεωγραφία
10. Βιολογία
11. Ανθρωπολογία
12. Αγωγή του Πολίτη
13. ΣΕΠ ή Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός
14. Μουσική
15. Γυμναστική.

Καταργούνται οι διεξαγόμενες το Φεβρουάριο και Ιούνιο εξετάσεις. Καταργείται η ξεχωριστή φοίτηση αγοριών και κοριτσιών και μετατρέπεται σε μικτή.

- Η μετάβαση στο Ζετές Λύκειο επιτυγχάνεται μόνο μέσω εισαγωγικών εξετάσεων που λαμβάνουν χώρα στο τέλος κάθε χρονιάς πάνω σε 4 μαθήματα, με κοινά θέματα για όλους τους απόφοιτους του Γυμνασίου, τα οποία ορίζονταν από το Υπουργείο Παιδείας. Στο άρθρο 29 του ίδιου νόμου (309) ορίζεται ο σκοπός του Λυκείου που είναι παρόμοιος με το σκοπό του Γυμνασίου.

Πλην των Ημερήσιων Λυκείων δημιουργούνται και Εσπερινά, όπου η φοίτηση είναι 4ετούς διάρκειας. Επιπλέον, καθιερώνεται ένας τύπος Λυκείου, το Πρότυπο Κλασικό, όπου κυριαρχούν τα μαθήματα θεωρητικής φύσεως όπως τα λατινικά, τα αρχαία και η ιστορία.

Στην πρώτη τάξη του Λυκείου τα μαθήματα είναι κοινά για όλους. Στη δεύτερη και Τρίτη τάξη οι μαθητές επιλέγουν μια εκ των δύο κατευθύνσεων, τη θεωρητική ή τη θετική. Οι μαθητές στο τέλος αυτών των τάξεων εξετάζονται σε όλα τα μαθήματα αλλά και σε τέσσερα μαθήματα επιλογής σε Πανελλαδικό επίπεδο. Με την επιτυχή έκβαση ο μαθητής αποκτά το Απολυτήριο Λυκείου, στο οποίο αναγράφεται η κατεύθυνση που έχει επιλέξει. Η εισαγωγή των μαθητών στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση εξαρτάται από τη γενική βαθμολογία που συγκέντρωσε ο μαθητής στις δύο τελευταίες τάξεις καθώς και στις Πανελλήνιες εξετάσεις.

- Ακόμη, ιδρύονται οι ΣΕΛΔΕ και ΣΕΛΜΕ για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών των δύο πρώτων βαθμίδων της εκπαίδευσης (Καραφύλλης, 2013:178-181, Χαραλάμπους, 2011: 258, Ν. 309/1976, Ν. 576.1977).

Μετά από κάποιους μήνες ψηφίστηκε και ο νόμος 576/1977, ο οποίος καθόρισε τη μορφή της Τεχνικής-Επαγγελματικής Εκπαίδευσης. Συγκεκριμένα καθιερώνονται οι Τεχνικές-Επαγγελματικές σχολές (ΤΕΣ), όπου εγγράφονται οι απόφοιτοι του Γυμνασίου, άνευ εξετάσεων, με στόχο την εκμάθηση ενός τεχνικού επαγγέλματος για να ενταχθούν στην αγορά εργασίας. Οι απόφοιτοι αυτών των σχολών, μπορούν μετά από συμμετοχή σε κατατακτήριες εξετάσεις, να εισέλθουν στη δεύτερη τάξη του

Τεχνικού-Επαγγελματικού Λυκείου. Ο χρόνος φοίτησης ορίστηκε σε 2 έως 4 εξάμηνα.

Έπειτα, καθιερώθηκαν τα Τεχνικά-Επαγγελματικά Λύκεια τα οποία είναι ισότιμα με τα Γενικά και για την εισαγωγή σε αυτά απαιτείται το Απολυτήριο του Γυμνασίου και η συμμετοχή σε Πανελλαδικές εξετάσεις, παρόμοιες με αυτές των Γενικών Λυκείων. Οι απόφοιτοι είχαν, θεωρητικά τη δυνατότητα εισαγωγής στα Ανώτερα και Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα. Η κύρια διαφορά μεταξύ των δύο τύπων Λυκείου είναι η ανυπαρξία της διδασκαλίας των Αρχαίων Ελληνικών.

Προκειμένου να στραφεί ο μαθητικός πληθυσμός της χώρας προς την Τεχνική-Επαγγελματική Εκπαίδευση δόθηκαν ορισμένα προνόμια. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η εισαγωγή σε ΚΑΤΕΕ, Ανώτερες Σχολές και Παιδαγωγικές Ακαδημίες μόνο με τη γενική βαθμολογία της Β΄τάξης και του Απολυτηρίου χωρίς τη συμμετοχή σε εξετάσεις. Σε περίπτωση που κάποιος υποψήφιος ήθελε να εισαχθεί στο Πανεπιστήμιο, απαραίτητη προϋπόθεση ήταν να συμμετέχει στις Πανελλήνιες Εξετάσεις (Καραφύλλης, 2013:181-182, Χαραλάμπους, 2011:258-259).

Ωστόσο, η μεταρρύθμιση του 1976 δεν επέφερε τα αναμενόμενα αποτελέσματα και δεν εφαρμόστηκε πλήρως, καθώς η κοινωνία δεν ήταν έτοιμη να δεχτεί όλες τις αλλαγές, ενώ η έλλειψη υποδομών, βιβλίων και νέων μεθόδων δυσχέραινε την έμπρακτη εφαρμογή των μέτρων της μεταρρύθμισης (Τριτάκη, 2014:26).

Κεφάλαιο Ζ΄

Οι Μεταρρυθμίσεις του 1981-1982 και του 1984-1985.

Τον Οκτώβριο του 1981 το ΠΑΣΟΚ θα κερδίσει τις εκλογές και στον πρωθυπουργικό θώκο θα ανέλθει ο Γεώργιος Παπανδρέου. Το σύνθημα που είχε μεγάλη απήχηση ήταν αυτό της «αλλαγής» που διατυμπάνιζε το μετέπειτα κυβερνών κόμμα. Ήδη, στις αρχές του 1981 η Ελλάδα με Πρόεδρο Δημοκρατίας τον Κωνσταντίνο Καραμανλή, θα υπογράψει τη συμφωνία πλήρους ένταξης στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ). Αυτό το γεγονός θα αλλάξει άρδην τις κοινωνικοοικονομικές συνθήκες της χώρας και η ανάγκη για μεταρρύθμιση, ιδιαίτερα στο χώρο της παιδείας, είναι αναγκαία (Καραφύλλης, 2013:187).

Η νέα μεταρρύθμιση ουσιαστικά είχε ως στόχο την ενίσχυση της προηγούμενης μεταρρύθμισης αφενός ως προς τα δημοκρατικά στοιχεία και αφετέρου ως προς τη λογική του εκσυγχρονισμού και της προσαρμογής στη νέα τάξη πραγμάτων.

Αρχικά θα ψηφιστεί το ΠΔ 297/1982 με το οποίο παγιώνεται το μονοτονικό σύστημα στην εκπαίδευση. Είχε προηγηθεί η εγκύκλιος 351.7/Δ. 1550/15.1.1982 του Υπουργείου Παιδείας με την οποία διεκόπη η επιθεώρηση-αξιολόγηση του εκπαιδευτικού προσωπικού των σχολείων σε Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Αμέσως μετά, με το νόμο 1263/1982 «Για την Επιστημονική παιδαγωγική καθοδήγηση και τη διοίκηση στη Γενική και την Τεχνική-Επαγγελματική Εκπαίδευση» καταργούνται οι επόπτες Γενικής και Τεχνικής και

Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και οι γενικοί Διευθυντές στη Μέση Εκπαίδευση (Φιλίππου, 19:2007, Ν. 1232/1982, Π.Δ. 297/1982).

Έπειτα θα ψηφιστεί ο νόμος 1304/1982 με τον οποίο καταργούνται οι Επιθεωρητές και στη θέση τους υπάρχει ένα νέο εκπαιδευτικό στέλεχος, ο Σχολικός Σύμβουλος. (Χαραλάμπους, 2011:259). Οι 505 θέσεις επιθεωρητών παύουν να υπάρχουν και δημιουργούνται 900 νέες θέσεις που καταλαμβάνουν οι Σχολικοί Σύμβουλοι. Οι «παλιοί» επιθεωρητές μόνο εφόσον συμμετείχαν στη νέα διαδικασία επιλογής μπορούσαν να διεκδικήσουν μια θέση ως Σχολικοί Σύμβουλοι. Με βάση το άρθρο 17 του νόμου τα κριτήρια για την κατάληψη μιας τέτοιας θέσης ήταν η υπηρεσιακή κατάρτιση, η κοινωνική προσφορά, το εκπαιδευτικό έργο, η δημοκρατική προσωπικότητα των υποψηφίων, οι μεταπτυχιακές σπουδές, η επιπλέον επιμόρφωση και μετεκπαίδευση, η συγγραφική δραστηριότητα και οι σπουδές ξένων γλωσσών.

Οι αρμοδιότητες του Σχολικού συμβούλου ορίστηκαν με το ΠΔ 214/1984. Κυριότερες είναι ο συντονισμός και ο προγραμματισμός του εκπαιδευτικού έργου και η παρακολούθηση εφαρμογής του στα σχολεία που έχουν υπό την εποπτεία τους. Επιπλέον, πρέπει να έχουν στενή συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς, να στηρίζουν το παιδαγωγικό τους έργο, να διοργανώνουν διδασκαλίες που αποτελούν παραδείγματα προς μίμηση, η παρέμβαση και επίλυση σε τυχόν παιδαγωγικά προβλήματα και να αξιολογούν το εκπαιδευτικό έργο (Καραφύλλης, 2013:194-195).

Ο πιο σημαντικός νόμος που θα ψηφιστεί είναι ο «νόμος-πλαίσιο», ή κατά την κανονική του ονομασία 1268/1982 «Για τη δομή και λειτουργία των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων». Ο νόμος όριζε καταρχήν την ανωτατοποίηση των πανεπιστημιακών σπουδών των δασκάλων και νηπιαγωγών. Προέβλεπε, επίσης την κατάργηση της καθηγητικής έδρας, την καθιέρωση εξαμηνιαίων μαθημάτων αντί για ετήσιων, καθώς και τη νέα διάρθρωση της ιεραρχίας των πανεπιστημιακών καθηγητών (λέκτορες, επίκουροι καθηγητές, αναπληρωτές καθηγητές και καθηγητές). Ακόμη, τίθεται ως απαραίτητη προϋπόθεση η κατοχή διδακτορικού τίτλου για το ακαδημαϊκό προσωπικό και έθετε συγκεκριμένους όρους εξέλιξής του. Επιπροσθέτως, ορίζεται η οργάνωση των τομέων, το θεσμικό πλαίσιο των μεταπτυχιακών σπουδών καθώς και οι τρόποι ανάδειξης των πανεπιστημιακών αρχών και της αντιπροσωπευτικής συμμετοχής των φοιτητών και των εργαζομένων στα διάφορα, αντίστοιχα διοικητικά όργανα.

Με το άρθρο 46 του ίδιου νόμου «ιδρύονται τα Παιδαγωγικά Τμήματα Δημοτικής Εκπαίδευσης και Παιδαγωγικά Τμήματα Νηπιαγωγών στα Πανεπιστήμια Αθηνών, Θεσσαλονίκης, Πατρών, Ιωαννίνων, Θράκης και Κρήτης». Με αυτόν τον τρόπο ικανοποιήθηκε ένα πάγιο αίτημα για πανεπιστημιακή εκπαίδευση των δασκάλων. Μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 90 όλα τα τμήματα άρχισαν να λειτουργούν, ενώ το μόνο ΠΤΔΕ που λειτούργησε εκτός της πόλης που βρισκόταν θεωρητικά, ήταν αυτό της Φλώρινας, που ανήκε θεσμικά στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (Καραφύλλης, 2013:191-192, Χαραλάμπους, 2011:259-260, Ν.Δ. 1268/1982).

Στη συνέχεια θα έχουμε το νόμο 1404/1983 με τον οποίο, τα ΚΑΤΕΕ αλλάζουν ονομασία και μετατρέπονται στα σημερινά ΤΕΙ.

Θα ακολουθήσει ένας ακόμη σημαντικός νόμος, ο 1566/1982 «Για τη δομή και λειτουργία της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις», όπου στο άρθρο 1 του νόμου διατυπώνονται οι στόχοι και οι σκοποί των δύο πρώτων βαθμίδων εκπαίδευσης που είναι η δημιουργία πολιτών με υπευθυνότητα, δημοκρατικό πνεύμα, εκτίμηση της χειρωνακτικής και πνευματικής εργασίας καθώς και καλλιέργεια σεβασμού απέναντι στη διαφορετικότητα σε οποιοδήποτε επίπεδο.

Στις παραγράφους 1 και 2, του ίδιου άρθρου ορίζονται τα Αναλυτικά Προγράμματα, τα διδακτικά βιβλία, τα μέσα διδασκαλίας και όλες οι προϋποθέσεις που είναι απαραίτητες για την επίτευξη των παραπάνω στόχων.

Στο άρθρο 3 ορίζεται ο σκοπός των Νηπιαγωγείων καθώς και η φοίτηση που είναι διετής και προαιρετική, ενώ ως κατώτατο όριο ηλικίας ορίζονται τα 3 χρόνια και 6 μήνες. Η αναλογία νηπίων/νηπιαγωγό ορίζεται στα 30/1.

Όσον αφορά το δημοτικό, ο σκοπός του ορίζεται στο άρθρο 4, ενώ η φοίτηση είναι δετής και υποχρεωτική και ως επιτρεπόμενο, κατώτατο όριο ηλικίας ορίζονται τα 5 χρόνια και 6 μήνες. Η αναλογία μαθητών/δασκάλου είναι 30/1 με εξαίρεση τα μονοθέσια και διθέσια σχολεία που είναι 25/1. Μαθήματα όπως η γυμναστική, η μουσική, η ξένη γλώσσα, τα εικαστικά μπορούν να ανατεθούν σε εκπαιδευτικούς Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης για τη διδασκαλία τους (Καραφύλλης, 2013:188-189, Χαραλάμπους, 2011:260, Ν.Δ. 1404/1983).

Με βάση το άρθρο 5 οι αποφοιτήσαντες από το Δημοτικό συνεχίζουν, άνευ εξετάσεων στο Γυμνάσιο, που σκοπός του είναι η συνολική ανάπτυξη των μαθητών σε επίπεδο ικανοτήτων, γνώσεων και απαιτήσεων της καθημερινότητας. Προβλέπεται επίσης, η δυνατότητα ίδρυσης Αθλητικών και Μουσικών Γυμνασίων, εφόσον υπάρχει ένας αξιολογος αριθμός μαθητών για φοίτηση.

Με τη σειρά τους, οι απόφοιτοι του Γυμνασίου μπορούν είτε να συνεχίσουν τους σπουδές σε κάποιο τύπο Λυκείου είτε σε κάποια Τεχνική- Επαγγελματική Σχολή είτε να σταματήσουν τη φοίτηση τους και να πορευτούν με τα εφόδια που έχουν κατακτήσει μέχρι τώρα.

Οι Τεχνικές-Επαγγελματικές σχολές διαρκούν 1-2 χρόνια, με βάση την ειδικότητα που επιλέγει ο κάθε μαθητής. Σε αυτές τις σχολές υπάρχουν προσαρτημένα εργαστήρια για την πρακτική εξάσκηση των μαθητών, ενώ μετά την αποφοίτηση οι μαθητές υποχρεωτικά «βγαίνουν» στην αγορά εργασίας.

Όσον αφορά το Λύκειο, με το νόμο 1566/1985 δημιουργείται ένας νέος τύπος Λυκείου, το Ενιαίο Πολυκλαδικό Λύκειο. Ο συγκεκριμένος τύπος αποτελούσε ένα κράμα γενικής και τεχνικοεπαγγελματικής εκπαίδευσης, καθώς συνδυάζονταν η θεωρητική και η πρακτική γνώση. Στην πρώτη τάξη τα μαθήματα διαρκούν 34 ώρες/εβδομάδα με κοινά μαθήματα για όλους τους μαθητές και παρακολούθηση μαθημάτων επιλογής 3 ώρες/εβδομάδα. Η δεύτερη τάξη χωρίζεται σε ορισμένους κύκλους σπουδών, όπως η οικονομία και διοίκηση ή η μηχανική τεχνολογία. Στην τελευταία τάξη γίνεται η εξειδίκευση στον εκάστοτε κλάδο (π.χ υγείας, θετικών επιστημών και ηλεκτρολογίας). Και στη Β' και στη Γ' τάξη υπάρχουν πάλι κοινά μαθήματα για όλους τους φοιτούντες. Οι κλάδοι εξυπηρετούσαν ορισμένους σκοπούς

και πιο συγκεκριμένα: 1) διδασκαλία μαθημάτων που θα προετοιμάζαν τους μαθητές για ενδεχόμενη φοίτηση στο Πανεπιστήμιο, 2) προπαρασκευή για την άσκηση ενός επαγγέλματος, 3) η απόκτηση ειδικότητας μετά από φοίτηση σε τμήμα ειδίκευσης το οποίο είναι προσβάσιμο μόνο στους απόφοιτους. Στα Λύκεια αυτά υπάρχουν σχολικά εργαστήρια και εργαστηριακά κέντρα για την πρακτική εξάσκηση των μαθητών.

Στους υπόλοιπους τύπους Λυκείου έχουμε μικρές αλλαγές. Με το νόμο 1351/1983 οι Πανελλαδικές εξετάσεις, στις οποίες συμμετέχουν οι απόφοιτοι όλων των Λυκείων αντικαθιστούνται από τις Γενικές Εξετάσεις. Στο νέο σύστημα δημιουργούνται 4 «δέσμες» με 4 προπαρασκευαστικά μαθήματα/δέσμη για όσους θέλουν να συνεχίσουν τις σπουδές τους σε Ανώτατη και Ανώτερη Εκπαίδευση. Στην περίπτωση που κάποιος μαθητής δεν επιθυμούσε να συνεχίσει τις σπουδές τους, υπήρχε και η 5^η δέσμη, της «Γενικής Ωφελιμότητας». Σημαντική αλλαγή ήταν η μέριμνα για τους μαθητές που ήθελαν να συμμετέχουν εκ νέου στις Γενικές Εξετάσεις της επόμενης χρονιάς, εφόσον δεν είχανε «φτάσει» στο στόχο τους την πρώτη χρονιά συμμετοχής τους. Δίνεται η δυνατότητα νέας συμμετοχής για βελτίωση της βαθμολογίας, ακόμη και για αλλαγή κατεύθυνσης. Ιδρύθηκαν, εν συνεχεία, τα Λεγόμενα Μεταλυκειακά Προπαρασκευαστικά Κέντρα (220 ανά την Ελλάδα) για τη δωρεάν διδασκαλία όλων των μαθημάτων όλων των δεσμών, με βάση το νόμο 1304/1982.

Με έρευνα του ΟΟΣΑ που διεξήχθη το 1995 η κατάργηση των εισαγωγικών εξετάσεων για το Λύκειο δημιούργησε νέες προοπτικές για τη φοίτηση των μαθητών. Με βάση τα στοιχεία της έρευνας, την περίοδο 1988-1989 το ποσοστό εγγεγραμμένων μαθητών ανά ηλικία είναι 88,1% για τους 15χρόνους, 84,6% για τους 16χρονους, 58,5% για τους 17χρονους και 18,1 % για τους 18χρονους. Υπογραμμίζεται ότι οι αριθμητικοί δείκτες σχετικά με τη διαρροή και την επανάληψη των τάξεων είναι ιδιαίτερα ικανοποιητικοί, παρότι δεν είναι απολύτως έγκυροι (Ανδρέου, 2000: 99, Ν.1566/1985).

Αξιοσημείωτη είναι η μέριμνα για την εκπαίδευση των παιδιών με ειδικές ανάγκες. Το ίδιο το Υπουργείο Παιδείας αναλαμβάνει την ευθύνη για την Ειδική Αγωγή, ενώ υπάρχει και συνεργασία με τους κατάλληλους φορείς όπως το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας.

Δημιουργείται Συμβούλιο Ειδικής Αγωγής και ορίζεται πως το προσωπικό που θα διδάσκει θα πρέπει να έχει εξειδίκευση και μετεκπαίδευση σε θέματα που αφορούν την ειδική αγωγή. Στο διδακτικό προσωπικό περιλαμβάνονται και οι ψυχολόγοι και οι κοινωνικοί λειτουργοί. Τα βιβλία και τα απαραίτητα μέσα για την διεξαγωγή των διδασκαλιών σε παιδιά με ειδικές ανάγκες παρέχονται δωρεάν από το κράτος.

Ακόμη με το άρθρο 23 του νόμου 1566/1985 επανιδρύεται το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και ταυτόχρονα καταργείται το ΚΕΜΕ. Ακολούθως με το άρθρο 24, ορίζονται οι αρμοδιότητες του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου. Πιο συγκεκριμένα είναι «η επιστημονική έρευνα και μελέτη των θεμάτων της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, η κατάρτιση και υποβολή προτάσεων για τη χάραξη κατευθύνσεων και το σχεδιασμό και προγραμματισμό της εκπαιδευτικής πολιτικής για την επίτευξη των σκοπών της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε συνδυασμό με το πρόγραμμα οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής ανάπτυξης της χώρας. Η

παρακολούθηση της εξέλιξης της εκπαιδευτικής τεχνολογίας, η μελέτη του τρόπου χρησιμοποίησης της στην εκπαίδευση και ο έλεγχος των αποτελεσμάτων της εφαρμογής της, ο σχεδιασμός και η μέριμνα για την εφαρμογή των προγραμμάτων επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών».

Στο αμέσως επόμενο άρθρο (25) υπάρχει αναλυτική περιγραφή του προσωπικού που θα στελεχώνει το Ινστιτούτο και χωρίζεται σε κύριο και επικουρικό. Με βάση την ιεραρχική κατάταξη, πρώτοι είναι οι Σύμβουλοι, με μόνιμη θητεία και συνολικά θα υπάρχουν 30 θέσεις προς κατάληψη και οι Πάρεδροι, μόνιμοι (15 θέσεις) ή με θητεία (30 θέσεις). Επιπλέον θα υπάρχει επικουρικό προσωπικό που θα περιλαμβάνει ειδικούς επιστήμονες, στενογράφους και πρακτικογράφους, ερευνητές και συλλέκτες. Επίσης, στο προσωπικό συγκαταλέγονται οι αποσπασμένοι εκπαιδευτικοί Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, με ειδικά προσόντα όπως μεταπτυχιακούς τίτλους ή συγγραφική δραστηριότητα (Καραφύλλης, 2013:189-194, Χαραλάμπους, 2011:260).

Υπήρξε επίσης πρόβλεψη για την επιμορφωτική δραστηριότητα των εκπαιδευτικών. Αυτή θα γινόταν στα νέα εκπαιδευτικά ιδρύματα που θα ιδρύονταν, τα Περιφερειακά Εκπαιδευτικά Κέντρα-ΠΕΚ (Χαραλάμπους, 2008:260).

Κάποιες άλλες ρυθμίσεις που έγιναν ήταν ότι η διενέργεια του ακαδημαϊκού ελέγχου θα γίνεται από την Εθνική Ακαδημία Γραμμάτων και Επιστημών (ΕΑΓΕ).

Επίσης, συντάσσονται νέα Αναλυτικά Προγράμματα και συγγράφονται νέα σχολικά βιβλία τόσο για τους μαθητές όσο και για τους δασκάλους (Τριτάκη, 2014:25).

Αξιοπρόσεκτο είναι το γεγονός ότι η ΝΔ και το ΠΑΣΟΚ ακολούθησαν κοινή εκπαιδευτική πολιτική, με κοινό σημείο τον εκσυγχρονισμό. Για πρώτη φορά στην ιστορία, η νέα κυβέρνηση δεν αναιρεί τις ενέργειες της προηγούμενης. Παρότι υπάρχουν παρεκκλίσεις στα εκπαιδευτικά προγράμματα των δύο κομμάτων, η ανάγκη προσαρμογής της εκπαίδευσης στα σύγχρονα δεδομένα βλέπουμε ότι υποχρεώνει τις κυβερνήσεις αμφότερων των κομμάτων (1977-1985) να συνεχίζουν σε μια συμπόρευση όσον αφορά τον προγραμματισμό της παιδείας (Χαραλάμπους, 2011:261).

Δεν έλειψαν όμως και οι αρνητικές προεκτάσεις σε αυτά τα μέτρα, όπως τα πολιτικά κριτήρια στην επιλογή των Σχολικών Συμβούλων, καθώς και την μη πλήρη αξιοποίηση του θεσμού στην εκπαίδευση.

Ιδιαίτερα λανθασμένος υπήρξε ο χειρισμός στη παράλληλη λειτουργία των νεοϊδρυθέντων Παιδαγωγικών Τμημάτων με τις Παιδαγωγικές Ακαδημίες καθ' όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του '80. Οι απόφοιτοι της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης προτιμούσαν τις Ακαδημίες λόγω 2ετούς φοίτησης έναντι των 4ετών Παιδαγωγικών και κατ'επέκταση «μπαίνανε» γρηγορότερα στην Επετηρίδα και διορίζονταν νωρίτερα σε σχέση με τους απόφοιτους των Παιδαγωγικών Τμημάτων. Το πρόβλημα διογκώθηκε επίσης, με την δημιουργία Παιδαγωγικών Τμημάτων στο εξωτερικό, κυρίως στις χώρες του πρώην Ανατολικού Μπλοκ, των οποίων οι πτυχιούχοι αναγνωρίζονταν από την Πολιτεία, εντάσσονταν στην επετηρίδα και προκαλούσαν διαταραχή στη φυσιολογική ροή των διορισμών.

Την περίοδο 1985-1987 ο Υπουργός Παιδείας Αντώνης Τρίτσης θα αναλάβει τη διεξαγωγή ενός «Εθνικού Διαλόγου για την Παιδεία», θέτοντας επί τάπητος όλα τα θέματα που αφορούσαν την παιδεία, όπως την αξιολόγηση της μαθησιακής διαδικασίας και των σχολικών βιβλίων, την εσωτερική πολιτιστική ζωή του σχολείου και τη βελτίωση της σχέσης σχολείου-κοινωνικού περιβάλλοντος. Ο διάλογος ενέπλεκε και τους μαθητές και τους γονείς εκτός από τους εκπαιδευτικούς. Ωστόσο, οι έντονες αντιδράσεις, με αποκορύφωμα τις απεργίες των εκπαιδευτικών ως αντίδραση στην αξιολόγηση του έργου τους, διέκοψε αυτή την πρωτοβουλία και εξανάγκασε τον Υπουργό σε παραίτηση (Καραφύλλης, 2013:201-202).

Κεφάλαιο Η΄ **Αλλαγές και τροποποιήσεις, περίοδος 1986-1996.**

Το ν Απρίλιο το υ 1 9 9 9 αναλαμβάνει τη διακυβέρνηση της χώρας η ΝΔ με πρωθυπουργό τον Κωνσταντίνο Μητσοτάκη. Η σύμπνοια και συνέχεια στην εκπαιδευτική πολιτική μεταξύ των πολιτικών κομμάτων έχει πάψει να υφίσταται.

Ο νέος υπουργός Παιδείας Β.Κοντογιαννόπουλος με μια σειρά Προεδρικών Διαταγμάτων (Π.Δ. 390/1990, 392/1990, 393/1990, 429/1991, 462/1991) προσπάθησε να δώσει ένα συντηρητικό στίγμα στην εκπαίδευση.

Αυτή η αλλαγή πλεύσης στην εκπαιδευτική πολιτική επηρεάστηκε άμεσα από τις διεθνείς πολιτικές εξελίξεις, καθώς ο σοσιαλισμός έχει χάσει την παλιά του αίγλη και πλέον επικρατεί ένα νεοφιλελεύθερο ιδεολογικό ρεύμα. Η προσπάθεια συγκερασμού του εκσυγχρονισμού με τα παραδοσιακά ιδεώδη περί ελληνισμού και Ορθοδοξίας και σε συνάρτηση με την έξαρση των εθνικιστικών ρευμάτων λόγω της σύγκρουσης Ελλάδας-Σκοπίων σχετικά με το Μακεδονικό ζήτημα, δημιούργησε μια συντηρητική ιδεολογία που επεκτάθηκε και στην Παιδεία.

Η καινούρια ηγεσία του Υπουργείου προώθησε πλήθος αλλαγών, ξεκινώντας με την αντικατάσταση των Προϊσταμένων σε όλα τα Γραφεία Εκπαίδευσης και τις Διευθύνσεις, με «δήθεν» αξιοκρατικά κριτήρια.

Ακολούθησε η προσπάθεια αλλαγής στο σύστημα αξιολόγησης των μαθητών του Δημοτικού, καθώς επανήλθε το αριθμητικό σύστημα βαθμολόγησης. Παράλληλα, στις δύο τελευταίες τάξεις του Δημοτικού και στις τάξεις του Γυμνασίου καθιερώθηκαν γραπτές ανακεφαλαιωτικές εξετάσεις. Εν συνεχεία καταργήθηκαν τα 15μελή συμβούλια των μαθητών, ενώ πάρθηκαν αποφάσεις και σχετικά με την εμφάνιση και τη συμπεριφορά των μαθητών. Στα σχέδια του Υπουργείου ήταν και η δυνατότητα ίδρυσης Ιδιωτικών Σχολείων.

Όσον αφορά την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών, η έντονη αντίδραση τους απέτρεψε οποιαδήποτε ενέργεια από την πλευρά της Πολιτείας.

Ως θετικά κρίνονται τα μέτρα που πάρθηκαν και αφορούσαν την εφαρμογή προγραμμάτων περιβαλλοντικής αγωγής, υγείας και θεατρικής παιδείας, καθώς και του θεσμού της ενισχυτικής διδασκαλίας για τους πιο «αδύναμους» μαθητές σε Δημοτικό και Γυμνάσιο (Καραφύλλης, 2013:203, Χαραλάμπους, 2011:261-262).

Την ίδια εποχή δημιουργείται ένα δίκτυο επαγγελματικής κατάρτισης, έξω από το εκπαιδευτικό σύστημα, με την ίδρυση των Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης (Ι.Ε.Κ) και του Οργανισμού Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (Ο.Ε.Ε.Κ). Επρόκειτο μια νέα εκπαιδευτική βαθμίδα, τη μεταλυκειακή (Ανδρέου, 2000:100).

Ωστόσο, τα αρνητικά μέτρα που πάρθηκαν προκάλεσαν μεγάλες αναταραχές στην εκπαίδευση. Ξέσπασαν απεργιακές κινητοποιήσεις και καταλήψεις με κύρια αιτήματα τα παρακάτω :

- Αύξηση των δαπανών για την παιδεία.
- Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών.
- Διατήρηση της επετηρίδας για τους διορισμούς.
- Ανανέωση σχολικών βιβλίων και προγραμμάτων σπουδών.
- Μη λειτουργία ιδιωτικών Πανεπιστημίων.
- Επαναλειτουργία των Μεταλυκειακών Προπαρασκευαστικών Κέντρων.

Η κατάσταση έγινε έκρυθμη με αποκορύφωμα την δολοφονία του καθηγητή Νίκου Τεμπονέρα από παρακρατικούς, γεγονός που εξανάγκασε τον Υπουργό σε παραίτηση.

Ο νέος Υπουργός Παιδείας, Γιώργος Σουφλιάς, προσπάθησε να ανοίξει ένα διάλογο για την παιδεία. Το 1992 θα καθιερωθεί ένα ενιαίο πρόγραμμα στο Δημοτικό σχολείο, όπου τα Αγγλικά διδάσκονται πλέον από την Δ΄ Δημοτικού, ενώ θα διδάσκεται και δεύτερη ξένη γλώσσα στη Β΄ τάξη του Γυμνασίου.

Την ίδια εποχή το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο επιτρέπει τη χρήση περισσότερων από ένα βιβλία ανά μάθημα που μπορεί να αξιοποιήσει ο εκπαιδευτικός στη διδασκαλία (Καραφύλλης, 2013:204).

Ιδιαίτερα σημαντική υπήρξε η ίδρυση του Εθνικού συστήματος Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (Ε.Σ.Ε.Ε.Κ), η οποία στήριξε το έργο των Ι.Ε.Κ. που είχαν ιδρυθεί με το νόμο 2009/1992 (Φιλίππου, 2007:22). Με τον ίδιο νόμο ιδρύθηκαν τα Περιφερειακά Επιμορφωτικά Κέντρα ή αλλιώς Π.Ε.Κ. στα οποία θα υλοποιούνταν η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών (Καραφύλλης, 2013:205). Άλλες ρυθμίσεις που θεσμοθετήθηκαν ήταν η αξιολόγηση των Πανεπιστημίων με το νόμο 2083/1992, καθώς και η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού και του έργου του με το Π.Δ 320/93 (Βιολέττης, 2013:16).

Κεφάλαιο Θ΄ Η Μεταρρύθμιση «Αρσένη» 1997-1998.

Το Φεβρουάριο του 1992 οι πολιτικές εξελίξεις σε Ευρώπη αλλά και σε διεθνές επίπεδο θα επηρεάσουν και την Ελλάδα. Με την υπογραφή της Συνθήκης του Μάαστριχτ η ΕΟΚ μετατρέπεται στην Ε.Ε. και κατ' επέκταση επέρχονται αλλαγές σε οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό επίπεδο. Η εκπαιδευτική πολιτική αποκτά πιο ενεργητικό χαρακτήρα, καθώς αναγνωρίζεται ότι αμφοτέρως η τεχνολογική ανάπτυξη και η έρευνα, αποτελούν το επίκεντρο του διεθνούς οικονομικού ανταγωνισμού (Χαραλάμπους, 2011:262).

Το 1996 ο Ανδρέας Παπανδρέου παραιτείται από τον Πρωθυπουργικό θώκο και τον διαδέχεται ο Κώστας Σημίτης. Στο Υπουργείο Παιδείας τοποθετείται ο Γεράσιμος Αρσένης. Για πρώτη φορά παρατηρείται ο νέος Υπουργός να αναιρεί τις ενέργειες του προκατόχου του, που άνηκε στην ίδια πολιτική παράταξη. Ο Γ.Αρσένης προσπάθησε να αφήσει ένα προσωπικό στίγμα στην εκπαίδευση και υποβάλει προς ψήφιση, η οποία και εκπληρώθηκε, τους νόμους 2525/1997 και 2640/1998 (Καραφύλλης, 2013: 205, Ν.Δ. 2525/1997, Ν.Δ. 2640/1998).

Παρατηρήθηκε ότι η εν λόγω μεταρρύθμιση, ουσιαστικά επιδίωκε την προσαρμογή στις νέες οικονομικές συνθήκες που είχανε διαμορφωθεί. Ο ίδιος ο Υπουργός Παιδείας δήλωσε ότι η μεταρρύθμιση θα συνδράμει σε ατομικό επίπεδο το νέο άνθρωπο στο να ανταπεξέλθει στον οικονομικό ανταγωνισμό, ενώ σε συλλογικό-εθνικό επίπεδο θα προσδώσει στην Ελλάδα την απαραίτητη ανταγωνιστικότητα που χρειάζεται για να ανταγωνιστεί τα άλλα έθνη στην εποχή της πληροφορίας (Χαραλάμπους, 2011:264).

Με το νόμο 2525/1997 αρχικά, προβλεπόταν η ίδρυση Ολοήμερων Νηπιαγωγείων προκειμένου να βοηθηθούν τα εργαζόμενα μέλη των οικογενειών με παιδιά, τα οποία θα απολάμβαναν τη μέριμνα των νηπιαγωγών για αρκετό χρονικό διάστημα κάθε μέρα. Πιο συγκεκριμένα, το άρθρο 3 του νόμου αυτού όριζε το σκοπό του Ολοήμερου νηπιαγωγείου-την ολοκληρωμένη προετοιμασία των παιδιών, την αύξηση της κρατικής μέριμνας ώστε να μειωθεί η ανισότητα στην προσφορά της εκπαίδευσης και τη διευκόλυνση των εργαζόμενων γονέων. Το νηπιαγωγείο θα λειτουργούσε 8 ώρες κάθε μέρα με την παρουσία δύο τουλάχιστον νηπιαγωγών.

Καθιερώθηκε επίσης το Ολοήμερο Σχολείο -στο Δημοτικό- με σκοπό την προετοιμασία των μαθημάτων της επόμενης μέρας και την παροχή ενισχυτικής διδασκαλίας για μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες, κάτι που θα είχε προηγουμένως αναγνωριστεί επίσημα από το Σύλλογο Διδασκόντων του Σχολείου. Η στελέχωση του Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου περατώθηκε με την πρόσληψη αναπληρωτών εκπαιδευτικών με πλήρες ή μειωμένο ωράριο ή με μόνιμους εκπαιδευτικούς που υπηρέτουσαν στο σχολείο.

Ιδρύθηκαν Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας για άτομα που είχανε συμπληρώσει το 18^ο έτος της ηλικίας τους και δεν είχανε ολοκληρώσει την 9χρονη υποχρεωτική εκπαίδευση. Σε αυτά τα σχολεία εφαρμόζονται ταχύρρυθμα προγράμματα

εκπαίδευσης καθορισμένα από το Υπουργείο Παιδείας. Οι απόφοιτοι λάμβαναν Απολυτήριο που ισοδυναμούσε με το Απολυτήριο Δημοτικού και Γυμνασίου μαζί.

Η μεγαλύτερη αλλαγή αφορούσε τη θεσμοθέτηση ενός τύπου Λυκείου, του Ενιαίου, καθώς όσα Λύκεια λειτουργούσαν ήδη, όπως τα Πολυκλαδικά ή τα Γενικά, μετατρέπονταν σε Ενιαία. Σκοποί του νέου Λυκείου, σύμφωνα με το άρθρο 1, στην πρώτη παράγραφο είναι οι εξής:

- Η παροχή γενικής παιδείας υψηλών προδιαγραφών.
- Η ανάπτυξη των ικανοτήτων, της πρωτοβουλίας, της δημιουργικότητας και της κριτικής σκέψης των παιδιών.
- Η προσφορά των γνώσεων που αποτελούν βασικό εφόδιο για τη συνέχιση των σπουδών τους στις επόμενες βαθμίδες.
- Ανάπτυξη δεξιοτήτων που θα διευκολύνει την πρόσβαση στην αγορά εργασίας, κατόπιν περαιτέρω εκπαίδευσης και εξειδίκευσης.

Το πρόγραμμα σπουδών καταρτιζόταν ως εξής:

1. Στην πρώτη τάξη του Λυκείου θα διδάσκονται αποκλειστικά μαθήματα γενικής παιδείας, κοινά για όλους τους μαθητές.
2. Στη δεύτερη τάξη υπάρχουν τρεις κατευθύνσεις, η θετική, η τεχνολογική και η θεωρητική, που αντικατέστησαν τις δέσμες. Τα γενικά μαθήματα αποτελούσαν το 60 με 65% των μαθημάτων, ενώ το υπόλοιπο 35 με 40% περιλάμβανε τα μαθήματα της εκάστοτε κατεύθυνσης.
3. Στην Τρίτη τάξη, κάθε κατεύθυνση περιείχε ορισμένους κύκλους σπουδών με συγκεκριμένα μαθήματα επιλογής για κάθε κύκλο. Τα ποσοστά των γενικών μαθημάτων και των μαθημάτων επιλογής αλλάζουν και καταλαμβάνουν το 50 με 55% στα γενικά μαθήματα και το 45 με 50% στα μαθήματα κατεύθυνσης του κάθε κύκλου σπουδών αντίστοιχα.

Μια άλλη αλλαγή αφορούσε τον τρόπο εισαγωγής των υποψήφιων της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Καταργούνται οι Γενικές Εξετάσεις, αλλά και τα ειδικά ποσοστά εισαγωγής στα ΤΕΙ όσων έχουν αποφοιτήσει από τα Εσπερινά, τα Ενιαία Πολυκλαδικά και τα Τεχνικά-Επαγγελματικά Λύκεια. Επιπλέον με βάση την παράγραφο 5 του άρθρου 1, θεσπίζεται το Εθνικό Απολυτήριο, οι κάτοχοι του οποίου μπορούν να εγγραφούν στα Πανεπιστήμια ή τα ΤΕΙ ή να αποκτήσουν επαγγελματική εξειδίκευση, αφού πρώτα ολοκληρώσουν τη φοίτηση στα Μεταλυκειακά Ιδρύματα Επαγγελματικής Κατάρτισης. Η τελική βαθμολογία του Εθνικού Απολυτηρίου προ όπτει από το μέσο όρο των βαθμών της Β' και Γ' Λυκείου ενώ στις Πανελλήνιες εξετάσεις που διεξάγονται στο τέλος των δύο τάξεων οι μαθητές εξετάζονται σε 14 μαθήματα.

Οι υποψήφιοι εισάγονται στα ΑΕΙ και ΤΕΙ με βάση τα μόρια που συγκέντρωσαν και τη σειρά προτεραιότητας που διαμορφώνεται σύμφωνα με τη βαθμολογία όλων των υποψηφίων. Σημαντική αλλαγή αποτελεί ότι οι υποψήφιοι έχουν το δικαίωμα να κρατήσουν το βαθμό των μαθημάτων στα οποία εξετάστηκαν στις Πανελλήνιες στη Β' Λυκείου, εάν είναι ίσος ή μεγαλύτερος από τους αντίστοιχους βαθμούς στη Γ' Λυκείου. Επίσης, δίνεται η δυνατότητα εισαγωγής σε σχολές με χαμηλές βάσεις με βαθμό απολυτηρίου 9,5 (Καραφύλλης, 2013: 207-208, Τριτάκη, 2014: 31).

Μια άλλη δυνατότητα που έχουν οι απόφοιτοι του Λυκείου είναι η εγγραφή στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο, που λειτούργησε για πρώτη φορά το 1997 με έδρα την Πάτρα, καθώς και στα Προγράμματα Σπουδών Επιλογής που ουσιαστικά αποτελούσαν ένα θεσμό δια βίου μάθησης για την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Δικαίωμα εγγραφής σε αυτά τα προγράμματα είχαν οι εξής κατηγορίες ατόμων:

- Οι κάτοχοι Απολυτηρίου Λυκείου ή οι συμμετέχοντες στις Γενικές Εξετάσεις.
- Οι φοιτητές των Πανεπιστημίων του Εξωτερικού.
- Οι φοιτητές των Ελληνικών Πανεπιστημίων (ΑΕΙ και ΤΕΙ).
- Οι πτυχιούχοι των ΑΕΙ και ΤΕΙ.

Στο θέμα του σχολικού επαγγελματικού προσανατολισμού ιδρύεται το Εθνικό Κέντρο Συμβουλευτικής και Επαγγελματικού Προσανατολισμού. Σύμφωνα με το άρθρο 10 του νόμου 2525/1997 στόχος του είναι η παροχή βοήθειας στους μαθητές, ώστε με βάση τα ταλέντα, τις κλίσεις και τα ενδιαφέροντα τους να εξετάσουν τις επιλογές και τις προοπτικές που υπάρχουν και να προβούν σε επιλογές που θα ικανοποιούν τους ίδιους και θα συμβάλλουν στην κοινωνική πρόοδο. Για να εξαπλωθεί η φήμη του θεσμού προβλεπόταν η σταδιακή ίδρυση 68 Κέντρων Συμβουλευτικής-Προσανατολισμού και 200 γραφείων Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού .

Αλλαγές υπήρξαν και στο θέμα των διδακτικών εγχειριδίων, καθώς η συγγραφή τους γίνεται κατόπιν προκήρυξης διαγωνισμού ή με ανάθεση σε έναν ή περισσότερους συγγραφείς. Ακόμη, υπάρχει η δυνατότητα εισαγωγής συμπληρωματικών σχολικών βιβλίων, πέρα από το βασικό εγχειρίδιο του εκάστοτε μαθήματος, εφόσον κριθεί απαραίτητη ανάγκη (Καραφύλλης, 2013: 208-209).

Η κυριότερη, όμως, αλλαγή του νόμου 2525/1997 εντοπίζεται στον διορισμό των εκπαιδευτικών στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Ο μηχανισμός προσλήψεων αλλάζει εξ'ολοκλήρου, αφού καταργείται η επετηρίδα και στη θέση της καθιερώνεται ένας ειδικός διαγωνισμός που διεξάγεται υπό την αιγίδα του Ανώτατου Συμβουλίου Επιλογής Προσωπικού ή αλλιώς ΑΣΕΠ. Ο διαγωνισμός λαμβάνει χώρα κάθε 2 χρόνια, από το 1998 και έπειτα, προκειμένου να σχηματιστεί ο πίνακας των εκπαιδευτικών προς διορισμό, ανά ειδικότητα και ανά κλάδους και ο οποίος έχει ισχύ για δύο χρόνια. Η ύλη και τα γνωστικά αντικείμενα στα οποία θα εξεταστούν οι υποψήφιοι, καθορίζονται από δύο Υπουργεία, το Παιδείας και το Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, σύμφωνα με την 3^η παράγραφο του άρθρου 6 του νόμου. Στο ίδιο άρθρο, σύμφωνα με την 5^η παράγραφο, οι εκπαιδευτικοί για να επιτύχουν πρέπει η βαθμολογία του κάθε μαθήματος να αντιστοιχεί τουλάχιστον στο 70% της προβλεπόμενης βαθμολογίας. Με βάση την απόδοση τους οι εκπαιδευτικοί μπαίνουν σε μια σειρά προτεραιότητας, βάση της οποίας πραγματώνονται οι διορισμοί.

Υπήρξε επίσης πρόβλεψη για τους εκπαιδευτικούς που δεν έλαβαν μέρος στο διαγωνισμό του ΑΣΕΠ αλλά είχαν εγγραφεί στην επετηρίδα. Θα υπήρχε ένα μεταβατικό στάδιο διάρκειας 5 ετών, κατά το οποίο ένα ποσοστό εκπαιδευτικών, το οποίο μειωνόταν με την πάροδο των ετών, θα διοριζόταν με βάση τη λίστα της επετηρίδας (Ανδρέου, 2000: 102, Μπουζάκης, 2011: 264, Καραφύλλης, 2013: 209).

Με το νόμο 2525/1997 πλέον τα ΑΕΙ δίνουν το λεγόμενο Πιστοποιητικό Παιδαγωγικής και Διδακτικής Επάρκειας, αφού οι φοιτητές ολοκληρώσουν την παρακολούθηση ειδικού προγράμματος που περιλαμβάνει θεωρητική κατάρτιση και πρακτική άσκηση, διάρκειας 2 εξαμήνων. Οι φοιτητές έχουν δικαίωμα παρακολούθησης του προγράμματος κατά τη διάρκεια ή μετά την ολοκλήρωση των σπουδών τους. Ωστόσο, οι απόφοιτοι ορισμένων τμημάτων δεν χρειάζονται να κατέχουν το συγκεκριμένο πιστοποιητικό. Συγκεκριμένα, οι απόφοιτοι των Παιδαγωγικών Τμημάτων Δημοτικής Εκπαίδευσης, των Νηπιαγωγών, των τμημάτων Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας ή Φιλοσοφίας και Κοινωνικών Σπουδών όσον αφορά τα ΑΕΙ. Το ίδιο ισχύει και για τους πτυχιούχους της Παιδαγωγικής Τεχνικής Σχολής, της ΣΕΛΕΤΕ και της ΠΑΤΕΣ, από τους εγγεγραμμένους στους πίνακες διοριστέων που ίσχυαν με βάση το νόμο 1566/1985, καθώς και οι κάτοχοι μεταπτυχιακού τίτλου ή διδακτορικού διπλώματος στις Επιστήμες της Αγωγής (Καραφύλλης, 2013: 210).

Ένα άλλο σημείο του νόμου 2525/1997 αφορούσε την εσωτερική και εξωτερική αξιολόγηση των εκπαιδευτικών. Σύμφωνα με το άρθρο 4, στις παραγράφους 3 και 4 «κατά την αξιολόγηση εκτιμάται η επάρκεια των εκπαιδευτικών, η απόδοση των σχολικών μονάδων, καθώς και γενικότερα η αποτελεσματικότητα του συστήματος σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο», ενώ ορίζεται ότι η «άσκηση της αξιολόγησης γίνεται από τους Διευθυντές των σχολικών μονάδων, τους Προϊσταμένους Διευθύνσεων και Γραφείων, τους Σχολικούς Συμβούλους και το Σώμα Μόνιμων Αξιολογητών». Το Σώμα αυτό καταρτίζεται από 400 εξειδικευμένους επιστήμονες με αυξημένα προσόντα που επιλέγονται κατόπιν δημοσίου διαγωνισμού (Καραφύλλης, 2013:210, Χαραλάμπους, 2011:264).

Στην τεχνική-επαγγελματική εκπαίδευση, έχουμε το νόμο 2640/1998, με τον οποίο άλλαξε η διάρθρωση της Δευτεροβάθμιας τεχνικής-επαγγελματικής εκπαίδευσης. Στο 1^ο άρθρο του νόμου, ως σκοπός της ορίζεται ο «συνδυασμός της γενικής παιδείας με την εξειδικευμένη τεχνική και την επαγγελματική γνώση, που διευκολύνει την επαγγελματική ένταξη στην αγορά εργασίας». Τα Τεχνικά-Επαγγελματικά Λύκεια και οι Τεχνικές-Επαγγελματικές Σχολές μετατρέπονται στα Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια, στα οποία η φοίτηση διαρκεί 2 έως 3 χρόνια. Οι σπουδές οργανώνονται σε 2 κύκλους, με τον πρώτο να διαρκεί 2 χρόνια και τον δεύτερο 1 χρόνο αντίστοιχα. Μόλις ολοκληρωθεί ο πρώτος κύκλος, οι φοιτούντες λαμβάνουν πτυχίο που τους επιτρέπει να έχουν άδεια ασκήσεως επαγγέλματος. Όποιος ήθελε μπορούσε να συνεχίσει στο δεύτερο κύκλο σπουδών ή να εγγραφεί στη δεύτερη τάξη του Ενιαίου Λυκείου. Όσοι αποφοιτούσαν από τον δεύτερο κύκλο σπουδών πέρα από την άδεια ασκήσεως επαγγέλματος, μπορούσαν να φοιτήσουν στα ΙΕΚ ή αφού συμπλήρωναν 18 μήνες εμπειρίας στην ειδικότητα που διάλεξαν, να εισαχθούν σε αντίστοιχα τμήματα των ΤΕΙ κατόπιν συμμετοχής σε εξετάσεις (Βιολέττης, 2013: 17, Καραφύλλης, 2013: 211, Ν.Δ. 2640/1998).

Η «μεταρρύθμιση Αρσένη» παρότι αποσκοπούσε στον περιορισμό της παραπαιδείας, δηλαδή στο να μειώσει και σταδιακά να εξαλείψει τα ιδιαίτερα μαθήματα και τα μαθήματα που κάνανε οι μαθητές στα φροντιστήρια, εν τέλει δεν

επιτεύχθηκε ποτέ. Αντίθετα, από το 1999 και έπειτα τα φροντιστηριακά και ιδιαίτερα μαθήματα αυξήθηκαν σε μεγάλο βαθμό, ενώ τόσο οι καθηγητές όσο και οι μαθητές διαμαρτυρήθηκαν εντονότατα για την ύπαρξη υπερβολικών μαθημάτων στις Πανελλήνιες Εξετάσεις. Καθώς η εισαγωγή στα Ανώτατα και Ανώτερα Εκπαιδευτικά ιδρύματα κρινόταν αποκλειστικά από το βαθμό του Απολυτηρίου, η εξάρτηση του Λυκείου με τα ΑΕΙ και τα ΤΕΙ έγινε ακόμη ισχυρότερη, αντί να μειωθεί όπως ήταν ο αρχικός σκοπός (Τριτάκη, 2014: 31).

Επίσης, παρατηρήθηκε μεγάλη προχειρότητα και στις αλλαγές που αφορούσαν την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, καθώς τα Προγράμματα Σπουδών Επιλογής, λόγω κινητοποιήσεων κρίθηκαν ότι εναντιώνονταν στο Σύνταγμα και διακόπηκαν απότομα, αφήνοντας πολλούς φοιτητές μετέωρους και με ανολοκλήρωτες σπουδές. Τα προγράμματα αυτά σταμάτησαν να λειτουργούν το 2000 και επανήλθαν με τον νόμο 3369/2005 ως συνέχεια στα Ινστιτούτα Δια βίου Εκπαίδευσης.

Παράλληλα, η καθιέρωση του ΑΣΕΠ ερμηνεύθηκε ως αμφισβήτηση των ικανοτήτων διδασκαλίας των αποφοίτων σε γενικότερο πλαίσιο, κάτι που είχε αρνητικό αντίκτυπο ιδιαίτερα στους αποφοίτους Πανεπιστημίων που είχαν ως αντικείμενο σπουδών τη διάπλαση εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (Καραφύλλης, 2013: 213-214, Κασσωτάκης, 2011: 291, Ν. 3369/2005).

Οι κινητοποιήσεις από πλευράς καθηγητών και μαθητών, άσκησαν τεράστιες πιέσεις, με αποτέλεσμα στις αρχές του 1999 να γίνουν ορισμένες επεμβάσεις προς βελτίωση του πλαισίου της μεταρρύθμισης. Οι αλλαγές που επήλθαν ήταν οι εξής:

- Ο υπολογισμός του μέσου όρου της βαθμολογίας στη Β΄ τάξη του Λυκείου για την εξαγωγή του βαθμού στο Απολυτήριο (σε ποσοστό 30%), γίνεται πλέον μόνο εάν είναι ίσος ή μεγαλύτερος από τον μέσο όρο της Γ΄ τάξης, μέτρο που ευνοούσε τους μαθητές καθώς πλέον η επίδοσή τους δεν εξαρτάται από μία μόνο τάξη (την τελευταία).
- Διεύρυνση της επιτρεπτής διαφοράς μεταξύ προφορικού και γραπτού βαθμού στις 5 μονάδες αντί 3 όπως ίσχυε, στις περιπτώσεις μαθητών που δεν προάγονταν, εφόσον το επιθυμούσαν, χωρίς να αλλάζει ο τελικός βαθμός τους.
- Παραπομπή για επανεξέταση το Σεπτέμβριο όσων μαθητών δε θα προάγονταν τον Ιούνιο του 1999. Το μέτρο αυτό θα είχε ισχύ μόνο για το έτος 1998-1999.
- Αναβολή της διενέργειας του τεστ δεξιοτήτων για το επόμενο σχολικό έτος (1999-2000).
- Μείωση του απαιτούμενου για την προαγωγή από τη μία τάξη στην επόμενη, γενικού μέσου όρου από 10 σε 9.5 (Κασσωτάκης, 2011:293).

Κεφάλαιο Ι΄

Μεταρρυθμίσεις και αλλαγές της περιόδου 1999-2009 (Μεταρρύθμιση Γιαννάκου-Κουτσίκου 2005-2006).

Η πρώτη αλλαγή στην εκπαίδευση στη νέα χιλιετία θεσμοθετείται με το νόμο 2817/2000, καθώς ιδρύονται οι « Περιφερειακές Διευθύνσεις Εκπαίδευσης».

Τα πολλά μαθήματα που εξετάζονται στις Πανελλήνιες, ήδη από το 1998 προκάλεσαν θύελλα αντιδράσεων, με αποτέλεσμα τον Απρίλιο του 2000 να αλλάξουν τα στελέχη του Υπουργείου παιδείας και λίγο αργότερα, μέσα στο 2001 ο νέος Υπουργός Παιδείας Πέτρος Ευθυμίου να μειώσει τον αριθμό των εξεταζόμενων μαθημάτων σε 9 από 14 που ήταν προηγουμένως (Βιολέττης, 2013: 17, Καραφύλλης, 2013: 215-217, Ν. 2817/2000).

Με τον νόμο 2916/2001, αλλάζει η διάρθρωση της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης καθώς γίνεται ενιαία με δύο τομείς που είναι παράλληλοι. Ο πρώτος είναι ο Πανεπιστημιακός, που περιλαμβάνει τα Πανεπιστήμια και τα Πολυτεχνεία. Ο δεύτερος είναι ο Τεχνολογικός και περιλαμβάνει τα ΤΕΙ ή ΑΤΕΙ, όπως ονομάστηκαν στη συνέχεια, και την ΑΣΠΑΙΤΕ. Έτσι τα ΤΕΙ γίνονται παράλληλος-με τον πανεπιστημιακό-τομέας της ανώτατης εκπαίδευσης και αναβαθμίζεται το πρόγραμμα σπουδών τους. Παρόλα αυτά, τα ΤΕΙ θα συνεχίσουν να θεωρούνται κατώτερα στη συνείδηση του κόσμου και να διαχωρίζονται από τα ΑΕΙ.

Την ίδια περίοδο το Υπουργείο Παιδείας προχωρεί στην ίδρυση νέων Πανεπιστημίων. Πιο συγκεκριμένα, ιδρύεται το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου με έδρα την Τρίπολη το 2000. Στη συνέχεια, θα ιδρυθούν το Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας με έδρα την Κοζάνη και διασπορά σε Φλώρινα και Καστοριά, το Πανεπιστήμιο Στερεάς Ελλάδας με έδρα τη Λαμία και διασπορά σε Λιβαδειά και το Πανεπιστήμιο Δυτικής Ελλάδας με έδρα το Αργίτιο.

Τα νέα Πανεπιστήμια αποσκοπούσαν στην οικονομική ανάπτυξη των τοπικών κοινωνιών, μέσω της φοίτησης των νέων σε αυτά. Ωστόσο, η μη επαγγελματική κατοχύρωση των δικαιωμάτων των αποφοίτων στα νέα τμήματα Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης σε συνδυασμό με τις ελλείψεις σε επιστημονικό δυναμικό και την υλικοτεχνική υποδομή, οδήγησε σε μαρασμό των τμημάτων, ενώ ο περιορισμός της φοιτητικής μετανάστευσης που ήθελαν να επιτευχθεί μέσω των νεοσύστατων τμημάτων, δεν κατέστη δυνατός (Καραφύλλης, 2013: 216-218).

Επίσης, με το νόμο 2986/2002 ιδρύεται ο Οργανισμός Επιμόρφωσης των Εκπαιδευτικών, που αποσκοπεί στην οργάνωση και αξιολόγηση των περιφερειακών υπηρεσιών που ασχολούνται με την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών.

Το 2003 θα συνταχθούν από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών, καθώς και τα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών των διάφορων γνωστικών αντικειμένων. Βασισμένα σε αυτά τα προγράμματα, συγγράφονται τα νέα διδακτικά εγχειρίδια (βιβλίο μαθητή, βιβλίο εκπαιδευτικού και τετράδιο εργασιών), τα οποία διανεμήθηκαν από το 2006 έως το 2009 (Βιολέττης, 2013: 18).

Μια νέα σειρά μεταρρυθμίσεων στην παιδεία, θα ξεκινήσει την περίοδο 2003-2004 με την ανάδειξη της ΝΔ σε κυβερνών κόμμα, με πρωθυπουργό τον Κωνσταντίνο Καραμανλή. Συγκεκριμένα, στις 23 Σεπτεμβρίου του 2004 η Υπουργό παιδείας Μαριέττα Γιαννάκου ανακοινώνει μέσω δελτίου τύπου τον τρόπο εισαγωγής των υποψήφιων φοιτητών στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, που θα ισχύσει κατά την περίοδο 2005-2006 και έπειτα.

Σύμφωνα με το νόμο 3255/2004 (ΦΕΚ 138/2-7-14), οι μαθητές της τρίτης και τέταρτης τάξης στο Εσπερινό, Ενιαίο Λύκειο εξετάζονται πλέον πανελλαδικά σε 6 μαθήματα αντί για 9. Επίσης, οι μαθητές οποιασδήποτε κατεύθυνσης έχουν δικαίωμα επιλογής και δεύτερου επιστημονικού πεδίου, ενώ εξετάζονται σε 4 μαθήματα γενικής παιδείας και κατεύθυνσης από το σύνολο των μαθημάτων αυτών. Επιπλέον, καταργούνται οι Πανελλήνιες εξετάσεις στη Β΄ Λυκείου.

Αυτά τα μέτρα κατάφεραν να περιορίσουν ελαφρώς την οικονομική επιβάρυνση των οικογενειών λόγω των πολλών φροντιστηριακών μαθημάτων, ενώ αύξησαν σε μικρό βαθμό και τον ελεύθερο χρόνο των μαθητών που ασφυκτιούσαν με το παλιό σύστημα εξετάσεων.

Επιπλέον, η νέα ηγεσία του Υπουργείου Παιδείας προχώρησε στη θεσμοθέτηση της βάσης του 10 για την εισαγωγή στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση η οποία εφαρμόστηκε για πρώτη φορά την περίοδο 2006-2007. Το αποτέλεσμα ήταν το 40% των υποψήφιων που δεν «έπιασαν» τη βάση του 10 να μην εισαχθούν στα Πανεπιστήμια. Το μέτρο αυτό ανέβασε τις απαιτήσεις για την εισαγωγή στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση και έτσι οι μαθητές όφειλαν να μελετούν πιο ορθά και συστηματικά για να εισαχθούν σε αυτά τα ιδρύματα. Όμως φάνηκε να αυξάνονται οι κοινωνικές ανισότητες καθώς τα παιδιά των χαμηλότερων κοινωνικών στρωμάτων δεν είχαν πάντα τις ίδιες ευκαιρίες προετοιμασίας (Φιλίππου, 2007: 25-26).

Υπήρξε επίσης ένα νομοσχέδιο που προέβλεπε ορισμένες αλλαγές που αφορούσαν την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, το οποίο περιελάμβανε τα εξής:

- Τετραετή προγράμματα που διασφαλίζουν την διοικητική και οικονομική αυτοδιοίκηση των ΑΕΙ.
- Σύνταξη ετήσιας έκθεσης για την πορεία των ΑΕΙ και των αναπτυξιακών προγραμμάτων, που θα συντάσσει ο εκάστοτε Υπουργός Παιδείας για την αξιολόγηση των Πανεπιστημιακών Τμημάτων.
- Δυνατότητα άρσης του Πανεπιστημιακού Ασύλου από τα αρμόδια διοικητικά όργανα, με την παρουσία δικαστικού αντιπροσώπου.
- Εφαρμογή της αρχής της Δημοσιότητας, σύμφωνα με την οποία τα Πανεπιστήμια οφείλουν να δημοσιοποιούν στο Διαδίκτυο στοιχεία για την οικονομική τους κατάσταση και τη λειτουργία τους,
- Παροχή δανείων σε φοιτητές.
- Αντιμετώπιση του προβλήματος των αιώνιων φοιτητών.
- Δωρεάν χορήγηση ενός συγγράμματος σπουδών και παροχή πρόσθετης βιβλιογραφίας και σημειώσεων από τους καθηγητές.

- Ρυθμίσεις φοροαπαλλαγών για τις δωρεές στα ΑΕΙ. Επίσης, με τροπολογία του άρθρου 16 επιχειρήθηκε η συρρίκνωση των ΤΕΙ και η διάδοση και ενίσχυση των ιδιωτικών ΙΕΚ και των Κέντρων Ελεύθερων Σπουδών.

Ωστόσο, η επερχόμενη αλλαγή του άρθρου 16 δεν υλοποιήθηκε ποτέ (Τριτάκη, 2014: 33).

Το 2006 θα εκδοθούν, ο νόμος 3475/2006 και η Υπουργική Απόφαση 81646/Δ4 με τα οποία καταργούνται τα Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια και στην ουσία λαμβάνει χώρα η επαναφορά των Τεχνικών Επαγγελματικών Λυκείων και Σχολών του 1977, αλλά με διαφορετική ονομασία καθώς τα Λύκεια πλέον ονομάζονται Επαγγελματικά ή ΕΠΑ.Λ και οι σχολές Επαγγελματικές ή ΕΠΑ.Σ . Ουσιαστικά, αλλάζει μόνο η ονομασία των ιδρυμάτων, καθώς η σκέψη που υπάρχει διάχυτη στην κοινωνία, όσον αφορά το έργο που γίνεται στα σχολεία της τεχνικής-επαγγελματικής εκπαίδευσης, παραμένει ίδια. Εκτός από την στερεοτυπική αντίληψη περί της αποκλειστικά χειρωνακτικής εκπαίδευσης των Τ.Ε.Ε, υπήρχαν και άλλοι παράγοντες που συντέλεσαν στην αναποτελεσματικότητά τους, όπως η έλλειψη κατάλληλων υποδομών, η ασταθής εκπαιδευτική πολιτική, η σύνδεση των εκάστοτε μεταρρυθμιστικών προσπαθειών από την χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι βραδείς ρυθμοί εκβιομηχάνισης της χώρας και η έλλειψη συνεργασίας και επικοινωνίας μεταξύ των εκπαιδευτικών παραγόντων και του παραγωγικού μηχανισμού (Αθανασούλα-Ρέππα, 2011:335-336).

Μια νέα μεταρρύθμιση για την παιδεία σχεδιάστηκε, υπό την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ και με Υπουργό Παιδείας την Άννα Διαμαντοπούλου, το 2011 και αφορούσε τα ΑΕΙ. Οι διατάξεις του συγκεκριμένου νομοσχεδίου αφορούσαν την κατάργηση του Πανεπιστημιακού Ασύλου, τη δημιουργία επιτροπών αξιολόγησης, την φοίτηση διάρκειας 3 ετών, τη δημιουργία επιτροπών αξιολόγησης, την κατάργηση του θεσμού της Πρυτανείας και τον άτεγκτο έλεγχο του χρονικού διαστήματος φοίτησης. Απώτερος σκοπός του νομοσχεδίου ήταν η βελτίωση των προσφερόμενων σπουδών και η σύνδεση τους με την αγορά εργασίας και τις απαιτήσεις που υπήρχαν.

Ο νέος νόμος καταργούσε ουσιαστικά το δυνατότητα των Πανεπιστημίων να αναλαμβάνουν μόνα τους την οργάνωση και διοίκηση τους, καθώς πλέον θα υπάρχουν ειδικοί φορείς του Υπουργείου Παιδείας που θα ασκούν τα παραπάνω καθήκοντα. Διαφαίνεται, ότι στόχος του Υπουργείου ήταν να ελέγχονται τα Πανεπιστήμια από την εκάστοτε κυβέρνηση.

Ο νόμος 4009/2011 που ψηφίστηκε από την πλειοψηφία της βουλής προέβλεπε τις παρακάτω αλλαγές:

- Στη θέση του πτυχίου υπάρχουν πλέον οι πιστωτικές μονάδες.
- Διαμορφώνονται δύο κύκλοι σπουδών. Ο πρώτος διαρκεί 3 χρόνια και ονομάζεται bachelor και τα επόμενα 1 με 2 χρόνια αποτελούν το δεύτερο κύκλο, γνωστό και ως master.
- Το όριο φοίτησης ορίζεται στο $v+2$ όπου v ο προκαθορισμένος, ελάχιστος χρόνος φοίτησης για την απόκτηση πτυχίου στην εκάστοτε σχολή. Το μέτρο αυτό στόχευε στην εξάλειψη των αιώνιων φοιτητών.
- Οι σχολές παύουν να παρέχουν συγγράμματα.

- Η σίτιση και η στέγαση χορηγούνται υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις.
- Εισαγωγή διδασκτρων.
- Η χρηματοδότηση της κάθε σχολής εξαρτάται από την έκθεση αξιολόγησης της και τη συμμόρφωση τις στις υποδείξεις που θα γίνουν.
- Δυνατότητα επένδυσης ιδιωτών στην Παιδεία.
- Κατάργηση Ασύλου.
- Η διοίκηση στα Πανεπιστήμια αλλάζει μορφή καθώς αυτή πλέον ασκείται από ένα συμβούλιο, αποτελούμενο από 7 καθηγητές, 1 φοιτητή και 7 μέλη εκτός της Πανεπιστημιακής Κοινότητας και όχι από τη Σύγκλητο.
- Η θέση του λέκτορα καταργείται και διατηρούνται οι 3 βαθμίδες του επίκουρου, του αναπληρωτή καθηγητή και του καθηγητή.

Ο νόμος αυτός προκάλεσε διχασμό στην Πανεπιστημιακή και γενικότερη εκπαιδευτική κοινότητα με αποτέλεσμα να προκληθούν αναταράξεις και καταλήψεις στα Πανεπιστήμια. Ο νέος υπουργός Παιδείας Γεώργιος Μπαμπινιώτης, στις αρχές του 2012, ανέστειλε την εφαρμογή του νόμου. Ωστόσο, λίγους μήνες αργότερα, ο επόμενος υπουργός Κωνσταντίνος Αρβανιτόπουλος προχωράει στην πλήρη εφαρμογή του νόμου μέσα στο καλοκαίρι προκειμένου να μην μπορέσουν να αντιδράσουν οι μαθητές και οι καθηγητές (Τριτάκη, 2014: 36).

Επίλογος – Συμπεράσματα

Διαβάζοντας τη συγκεκριμένη εργασία, παρατηρούμε ότι τα προβλήματα της Ελληνικής Εκπαίδευσης έχουν ένα διαχρονικό χαρακτήρα. Θέματα που αφορούν τη γλώσσα, το περιεχόμενο των εκπαιδευτικών εγχειριδίων, η διάρθρωση των Σχολικών βαθμίδων και η προαγωγή των μαθητών από την μία βαθμίδα στην επόμενη, αποτελούν θέματα που σε κάθε μεταρρυθμιστική προσπάθεια είχαν υποστεί μεταβολές. Παρατηρείται, ωστόσο ότι οι αλλαγές που συνέβησαν, συχνά δεν είχαν ουσιαστικό αντίκτυπο, καθώς η αλλαγή ονομάτων των σχολείων σε κάθε βαθμίδα (π.χ ΕΠΑ.Λ αντί για Τ.Ε.Λ) δε βοήθησε στην πραγματική εξέλιξη και στον εξορθολογισμό της εκπαίδευσης. Αχίλλειο πτέρνα σε κάθε μεταρρυθμιστική προσπάθεια αποτελούσε το γεγονός πως η εκάστοτε κυβέρνηση αναιρώντας τις αποφάσεις της προηγούμενης, συνέβαλε στην στασιμότητα και στην διατήρηση της καθεστηκυίας τάξης στην εκπαιδευτική πραγματικότητα. Σημαντικά προβλήματα, όπως το πως θα παρέχονται ουσιαστικά και χρήσιμα εφόδια στους μαθητές, πως θα γίνει να αγαπήσω οι μαθητές το σχολείο και να συνδεθεί η εκπαίδευση με την αγορά εργασίας παραμένουν άλυτα, ενώ η μέριμνα από την πλευρά της πολιτείας είναι περιορισμένη, παρότι έγιναν κάποιες προσπάθειες κατά καιρούς που όμως δεν καρποφόρησαν.

Επίσης, στη διατήρηση μιας θολής κατάστασης στο χώρο της παιδείας συντέλεσαν οι εκπαιδευτικοί. Η διαμάχη μεταξύ προοδευτικών και συντηρητικών, σε συνδυασμό με την ανάμειξη των πολιτικών ιδεολογιών που εξέφραζε κάθε μεριά, απομάκρυνε τους εκπαιδευτικούς από τις ουσιαστικές ανάγκες της παιδείας και τους προσανατόλισε στο να μετατραπούν σε φερέφωνα των πολιτικών κομμάτων, αντί να αναλάβουν πρωτοβουλίες για την επίλυση χρόνιων προβλημάτων που ταλανίζουν την εκπαίδευση, όπως η δημιουργία ενός κλίματος συνεργασίας με τους γονείς και τους μαθητές.

Ακόμη, η κοινωνία του Ελληνικού κράτους φέρει ευθύνη για την κατάσταση που επικρατεί στην εκπαίδευση. Οι φιλοδοξίες των γονιών που αντανακλώνται στα παιδιά τους, σε συνδυασμό με την ιδεολογία του θεαθήναι που διέπει μεγάλο μέρος των Ελλήνων, οδήγησε στην απαξίωση της Τεχνικής-Επαγγελματικής εκπαίδευσης και στην προσπάθεια εισαγωγής των παιδιών στα Πανεπιστήμια ή σε παλαιότερες εποχές στην κατάκτηση κάποιας σημαντικής θέσης ή αξιώματος στο Δημόσιο τομέα. Το αποτέλεσμα ήταν, να μην υπάρξει μια ομοιόμορφη κατανομή των μαθητών σε ένα διπλό σχολικό δίκτυο, καθώς υπήρχε ένα μονοπώλιο των θεωρητικών-κλασικών σπουδών και οι μαθητές ακολουθούσαν τη συγκεκριμένη κατεύθυνση ακόμη και αν δεν το επιθυμούσαν. Το γεγονός, ότι μέχρι σήμερα η τεχνικοεπαγγελματική εκπαίδευση θεωρείται κατώτερη σε σχέση με τις κλασικές σπουδές, οδήγησε στην υπερχειλίση των αποφοίτων σε Πανεπιστήμια που προσέφεραν τέτοιες σπουδές και σε συνδυασμό με τις άσχημες οικονομικές συγκυρίες και την έλλειψη σωστού σχεδιασμού διαχείρισης του εργατικού δυναμικού από την πολιτεία, είχε σαν αποτέλεσμα να έχουμε υψηλά ποσοστά ανεργίας που κορυφώθηκαν στη σύγχρονη εποχή.

Το συμπέρασμα που προκύπτει από την προσεκτική εξέταση της εν λόγω εργασίας είναι, ότι μια ουσιαστική μεταρρύθμιση στο χώρο της παιδείας απαιτεί τη συνεργασία μεταξύ των αντίθετων, ιδεολογικά, πολιτικών παρατάξεων, την σύμπνοια της κοινωνίας στις αλλαγές που θα λάβουν χώρα αλλά και την επίλυση θεμάτων που θα αφορούν το έμφυχο και όχι αποκλειστικά το άφυχο δυναμικό. Εάν βοηθήσουμε τόσο τους μαθητές όσο και τους εκπαιδευτικούς να αγαπήσουν το σχολείο και να μην το θεωρούν ένα χώρο όπου κάθε δραστηριότητα γίνεται υπό δυσμενείς συνθήκες και έχει καταναγκαστικό χαρακτήρα, θα χτίσουμε ένα εκπαιδευτικό σύστημα που θα έχει πετύχει τον πιο σημαντικό στόχο, δηλαδή το να υπάρχει ένα κλίμα αγωγής και οικειοθελούς συνεργασίας μεταξύ μαθητών, γονιών, εκπαιδευτικών και των στελεχών εκπαίδευσης, με αποτέλεσμα η διδακτική διαδικασία να επιφέρει εκπληκτικά αποτελέσματα, ακόμη και με απλά υλικοτεχνικά μέσα.

Βιβλιογραφία

Μπουζάκης, Σ. (Χ.Αθανασιάδης, Χ.Αντωνίου, Α.Ασημάκη, Κ.Δαλακούρα, Τ.Δούκας, Θ.Ελευθεράκης, Σ.Ζιώγος-Καραστεργίου, Β.Θεοδώρου, Κ.Καζαμίας, Ε.Καλεράντε, Δ.Καρακατσάνη, Β.Καραμανωλάκης, Α.Καραφύλλης, Μ.Κασσωτάκης, Π.Κιμουρτζής, Γ.Καρστουράκης, Β.Κρεμμύδας, Β.Λαμπροπούλου, Δ.Μαυροσκούφης, Χ.Μπαμπούνης, Σ.Μπουζάκης, Θ.Μυλωνάς, Π.Νικολοπούλου, Δ.Παναγιωτοπούλος, Σ.Παντελιάδου, Ν.Παπαδάκης, Π.Παπαδούρης, Ε.Περσελής, Ι.Πυργιωτάκης, Α.Αθανασούλα-Ρέππα, Δ.Σακκής, Π.Σιμένη, Λ.Σκούρα, Δ.Τζήκα, Ζ.Τζήκας, Α.Υφαντή, Β.Φούκας, Ε.Φυρίππη, Δ.Φωτανός, Δ.Χαραλάμπους, Σ.Χατζηστεφανίδου) (2011). *Πανόραμα Ιστορίας της Εκπαίδευσης. Όψεις και Απόψεις. Νεολληνική Εκπαίδευση 1821-2010* (Τόμος Β'). Αθήνα: Gutenberg

Καραφύλλης, Α. (2013). *Νεοελληνική Εκπαίδευση. Δύο Αιώνες Μεταρρυθμιστικών Προσπαθειών* (2^η αναθεωρημένη έκδοση). Αθήνα: Κριτική.

Ανδρέου, Α. (2000). *Εκπαιδευτικοί Θεσμοί και Πολιτικές. Από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα ως το 1978*. Θεσσαλονίκη: Διδασκαλείο Δημοτικής Εκπαίδευσης «Δημήτριος Γληνός»

Βιολέτης, Α. (2013). Οργάνωση και διοίκηση της δημόσιας τεχνικό-επαγγελματικής εκπαίδευσης: παρουσίαση της υφισταμένης κατάστασης και προτάσεις αναμόρφωσης της. Δημοσιευμένη Διπλωματική εργασία. Τρίπολη: Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου <http://195.251.38.253:8080/xmlui/handle/123456789/863>

Ανακτήθηκε στις 15/09/2014

Τριτάκη, Λ.Μ (2014). Οι εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις στην Ελλάδα από το 1929 έως σήμερα. Δημοσιευμένη διπλωματική εργασία. Αθήνα: ΤΕΙ Πειραιά. http://oceanis.lib.teipir.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/1532/log_00137.pdf?sequence=1

Ανακτήθηκε στις 18/10/2014

Φιλίππου, Μ. (2007). Η ιστορία των εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων που έλαβαν χώρα από το 1910-2007. Δημοσιευμένη διπλωματική εργασία. Καλαμάτα: Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου <http://195.251.38.253:8080/xmlui/handle/123456789/331>

Ανακτήθηκε στις 18/10/2014

Νομοθεσία

Υπουργείο Εκκλησιαστικών και Δημοσίας Εκπαιδεύσεως, Ν.3823/1911 (Φ.Ε.Κ 178)

Υπουργείο Εκκλησιαστικών και Δημοσίας Εκπαιδεύσεως, Ν.3825/1911 (Φ.Ε.Κ 183)

Υπουργείο Εκκλησιαστικών και Δημοσίας Εκπαιδεύσεως, Ν.240/1914
(Φ.Ε.Κ 97), άρθρο 2

Υπουργείο Εκκλησιαστικών και Δημοσίας Εκπαιδεύσεως, Ν.567/1915
(Φ.Ε.Κ 15), άρθρα 1 έως 4

Υπουργείο Εκκλησιαστικών και Δημοσίας Εκπαιδεύσεως, Ν.827/1917
(Φ.Ε.Κ 188), άρθρο 1 και άρθρο 2-παρ.1

Υπουργείο Εκκλησιαστικών και Δημοσίας Εκπαιδεύσεως, Ν.Δ.13-10-1923,
άρθρο 15

Υπουργείο Εκκλησιαστικών και Δημοσίας Εκπαιδεύσεως, Ν.3182/1924
(Φ.Ε.Κ 187), άρθρο 1

Υπουργείο Εκκλησιαστικών και Δημοσίας Εκπαιδεύσεως, Ν.3341/1925
(Φ.Ε.Κ 134), άρθρα 1 έως 3

Υπουργείο Εκκλησιαστικών και Δημοσίας Εκπαιδεύσεως, Ν.4373/1929
(Φ.Ε.Κ 297), άρθρα 1 έως 8 και 14

Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, Ν.4397/1929 (Φ.Ε.Κ 309), άρθρα 1 έως 20

Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, Ν.4799/1930 (Φ.Ε.Κ 232), άρθρα 1 και 2

Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, Ν.4653/1930 (Φ.Ε.Κ 169), άρθρα 1 έως 28

Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, Ν.5143/1931 (Φ.Ε.Κ 165), άρθρο 1

Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, Ν.5802/1933 (Φ.Ε.Κ 268), άρθρα 1 έως 14

Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, Π.Δ.8/22-3-1935
(Φ.Ε.Κ 103), άρθρα 1 και 2

Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, Α.Ν.952/1937 (Φ.Ε.Κ 469), άρθρα 1 και 2

Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, Α.Ν.770/1937 (Φ.Ε.Κ 263), άρθρα 1 έως 6

Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, Α.Ν.1800/1939 (Φ.Ε.Κ 244), άρθρα 1 έως 4

Υπουργείο Θρησκευμάτων και Εθνικής Παιδείας, Α.Ν.1112/1946
(Φ.Ε.Κ 105), άρθρα 1 έως 3

Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, Β.Δ.7-5-1948 (Φ.Ε.Κ 127), άρθρα 1 έως 3

Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, Ν.388/1948, άρθρο 1

Υπουργείο Θρησκευμάτων και Εθνικής Παιδείας, Β.Δ.10-8-1949
(Φ.Ε.Κ 173), άρθρα 1 και 2

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Α.Ν.1857/1951
(Φ.Ε.Κ 185), άρθρο 1

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Α.Ν.1823/1951
(Φ.Ε.Κ 180), άρθρα 1 έως 3

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Ν.Δ.3971/2.9.1959
(Φ.Ε.Κ 187), άρθρα 1 έως 3

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Ν.4379/1964
(Φ.Ε.Κ 182), άρθρα 1 έως 10 και 12 έως 25

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Α.Ν.129/19.6.1967
(Φ.Ε.Κ 163), άρθρα 1 έως 10

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Α.Ν.40/19.6.1967
(Φ.Ε.Κ 104), άρθρο 1

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Α.Ν.59/24.6.1967
(Φ.Ε.Κ 110), άρθρο 1

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Ν.Δ.651/70
(Φ.Ε.Κ 179), άρθρα 1 έως 8

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Ν.186/1975
(Φ.Ε.Κ 214), άρθρα 1 έως 4

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Ν.309/1976
(Φ.Ε.Κ 100), άρθρα 1 έως 6, 11 έως 13, 15, 18 έως 20, 21 έως 24 και 26 έως 32

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Ν.576.1977
(Φ.Ε.Κ 102), άρθρα 1 έως 6,8 έως 10 και 24 έως 28

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Π.Δ.476/31-5-1980
(Φ.Ε.Κ 132), άρθρο 1

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Π.Δ.297/1982
(Φ.Ε.Κ 52), άρθρα 1 έως 3

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Ν.1304/1982
(Φ.Ε.Κ 144), άρθρα 1 έως 10

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Ν.1232/1982 (Φ.Ε.Κ 22), άρθρο 2

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Ν.1268/1982
(Φ.Ε.Κ 87), άρθρα 1 έως 4, 8 έως 11, 14 έως 15 και 46

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Ν.1404/1983 (Φ.Ε.Κ 173), άρθρο 1

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Π.Δ.214/1984 (Φ.Ε.Κ 77), άρθρο 1

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Ν.1566/1985
(Φ.Ε.Κ 187), άρθρα 1 έως 7, 9, 23 έως 32

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Π.Δ.390/1990
(Φ.Ε.Κ 154), άρθρα 1 και 2

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Π.Δ.392/1990
(Φ.Ε.Κ 155), άρθρα 1 και 2

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Π.Δ.393/1990
(Φ.Ε.Κ 156), άρθρα 1 και 2

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Π.Δ.429/1991
(Φ.Ε.Κ 156), άρθρα 1 και 4

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Π.Δ.462/1991
(Φ.Ε.Κ 171), άρθρα 1 έως 5

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Ν.2009/1992
(Φ.Ε.Κ 18), άρθρα 1 έως 5

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Π.Δ.320/1993
(Φ.Ε.Κ 138), άρθρα 1 έως 5

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Ν.2525/1997
(Φ.Ε.Κ 188), άρθρα 1 έως 5 και 7 έως 10

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Ν.2640/1998
(Φ.Ε.Κ 206), άρθρα 1 και 2

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Ν.2817/2000
(Φ.Ε.Κ 78), άρθρα 1 και 2

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Ν.2916/2001 (Φ.Ε.Κ 114), άρθρο 1

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Ν.2986/2002
(Φ.Ε.Κ 24), άρθρα 1 έως 2 και 4 έως 6

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Ν.3255/2004 (Φ.Ε.Κ 138), άρθρο 6

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Ν.3475/2006
(Φ.Ε.Κ 146), άρθρα 1 έως 4 και 7

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Ν.3369/2005
(Φ.Ε.Κ 171), άρθρα 6 έως 9

Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Ν.4069/2011
(Φ.Ε.Κ 195), άρθρα 1 έως 6